

momento

bir psikoloji dergisi.

Yol

Sayı:7

Nisan 2026

momento

bir psikoloji dergisi.

Yıl: 1 - Sayı: 7

Yayın Türü: Üç Aylık Açık Erişimli Dijital E-dergi

Yayın Dili: Türkçe

Kuruluş: 2024

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Aleyna Tekedereli

EDİTÖRLER

Berra Dere

Lara Derin Yalçın

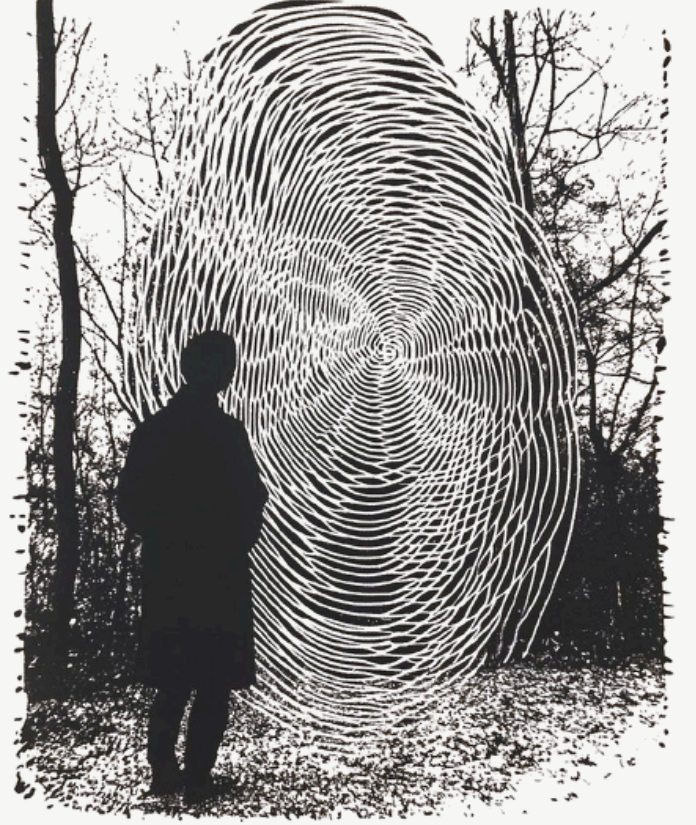
Ezgi Çelik

Hürmüs İrem Öçalan

Sude Eviz

YAYIN KURULU

Ayşe Melek

HAKKIMIZDA

Momento, hayatın her anının psikolojiden izler taşıdığını fark eden bir grup gencin kurduğu açık erişimli bir e-dergidir. Zamanın geçiciliği içinde kaybolmaya yüz tutmuş anları yakalayıp anlamlandırır ve bu anları paylaşarak büyümeyi hedefler. Bu hedef doğrultusunda Portekizce'de "An" anlamına gelen "Momento", adını taşıdığı AN Psikoloji'de hayat bulmuştur.

Momento dergisi psikolojiyi farklı disiplinlerle harmanlayan, avangard, özgün ve cüretkar her türlü çalışmaya yer vererek okuyucuya zengin bir deneyim sunar. Momento kolektif bir çalışmadır; ister okuyucu olun, ister içeriklerini bizimle paylaşan üreticiler olun sizinle bu çatı altında toplanarak kocaman bir ekibe dönüşmek için oldukça heyecanlıyız. Dergimizin üretmek, düşünmek, tartışmak, tanışmak ve tanıtmak isteyen herkese kapısı açıktır.

Momento dergisi çatısında nefret söylemi, ayrımcılık veya ötekileştirmeye yer vermeyen bir hassasiyet benimsemiştir. Her düşünceye bu hassasiyet çerçevesinde eşit mesafededir. Bununla birlikte dergimizin vizyonu gereğince radikal ve cüretkar tekliflere her daim açıktır.

Sonuç olarak Momento, düşünsel zenginliği, diz dize oturmayı, göz göze gelmeyi, duyguların yoğunluğunu akıtmayı, yaratıcılığı ve toplumsal duyarlılığı teşvik eden; herkesin katkı sağlayabileceği ve faydalanabileceği bir platformdur. Derginin sayfalarını karıştırırken herkesin kendinden bir parça bulması umuduyla yola çıktığımız bu serüvende sizleri yanımızda görmekten mutluluk duyacağız.

İÇİNDEKİLER

5 Yol Tanık İstemededen Yürünebilir mi?
Erhan Kacar

7 Eşik, Ayna ve Yol
Tuğba Nur Avcil

8 Kalmak ve Başlamak Arasında
Fatma Hacer Uyan

9 Yol: Sahi Kaybolmadan Önce Neredeydin?
Mert Gökdeli

11 Müzeyyen: Bir Varamama Atlası
Zekiye Çiğil

12 Yürümek
Buğra Erol

13 Hâlâ Buradayım
Ayşe Melek

16 Kardelen
İrem Öçalan

17 Telaşa Yenilen Yollar
Halil İbrahim Çağlan

18 Yol Hali
Zeynep Kamber

19 Yolun Kalan Tarafı: Göç Etmediğinde
Gizem Aytekin

21 Yaşam Denen Yolu Yürümek
Funda Bilgin

22 İnsan Olmanın Arzusu Birey ve Ben
Olabilmenin Yolu
Bilal Elhansu

24 Parçalı Sürüklenmece
İrem Tezcan

26 Adımların Yankısı
Seray Aytekin

28 Yollar Benim Umudumdur
Ranya Kimyongür

30 **Momento Galeri**

31 Beylerbeyi'ne İnerken
Özlem Artar

32 Heybeli'den Göz Kırpan İstanbul
Özlem Artar

33 Spiralizm
Lara Derin Yalçın

34 Mont des Arts
Lara Derin Yalçın

35 Maviye Ulaşan Yol
Ömer Öztürk

36 Zehra Zual

37 Şevval Göç

38 Ayvalık'ta Gün Batımı
Mehmet Kırmızı

EDİTÖRLERDEN

Sevgili Okuyucularımız,

Yedinci sayımızla karşınızda olmaktan büyük bir heyecan duyuyoruz.

Momento, hayatın her anının psikolojiden izler taşıdığını fark eden bir grup gencin tutkusu ile doğdu, sizin katkılarınızla bir dergiye dönüştü. Hayatın hızla aktığı bu günlerde, her sayfanın ve her satırın dünyanızda derin izler bırakmasını ve dergimizin sizler için anlamlı bir durak olmasını amaçlıyoruz. Gelecek olan sayılarımızla hayatın farklı renklerini ve seslerini sizlere taşımak istiyoruz; bazen ilham verici bir hikâye ile bazen de ufkunuzu genişletecek bir makale ile.

Bir fincan kahve eşliğinde ya da günün yoğunluğunda kısa bir mola vererek dergimizi okumaya başladığınızda size yalnızca içerik değil, aynı zamanda bir dostun sıcaklığını da sunmayı arzuluyoruz. Umarız her sayfa, kendiniz ve çevrenizle olan bağınızı güçlendirir ve günlük telaşlar arasında derin bir nefes olmayı başarır.

Keyifli okumalar dileriz!

Momento Dergisi Mutfak Ekibi

Yol Tanık İstemededen Yürünebilir mi?

Erhan Kacar

Yol, bugün en sık yanlış anlaşılan kavramlardan biri. Çoğu zaman ilerleme, hedefe varma, kendini aşma ya da potansiyelin “en iyi haline” ulaşma fikriyle özdeşleştiriliyor. Bu yaklaşım, modern öznenin çizgisel zaman anlayışını merkeze alır; bir başlangıç, bir gelişme ve bir sonuç. Oysa insanın ruhsal hareketi böyle işlemez. Psikoloji ve çağdaş düşünce bize şunu gösteriyor: Benlik, doğrusal biçimde gelişmez; kırılır, çözülür, geri çekilir, bazen kaybolur. Bu yüzden kendini gerçekleştirme, sürekli ileri gitmek değil; çoğu zaman mevcut kimliğin çözülmesine izin vermektir. Yol, bu anlamda bir hedef değil, benliğin sabitlenmesine karşı sürdürülen bir harekettir. Tam da bu noktada “yol” derken Sartre’ın tanımından yola çıkarak, insan kendini dünyada bulur, sonra seçimleriyle kendini kurar ve ancak bunun ardından kendini tanımlar. Bu nedenle bu yazıda “yol” dediğim her yerde, kendini sunma değil, kendini kuran öznenin varoluşçu yolculuğunu ele alacağım.

Bugün kendini kurmanın önündeki en büyük engel, benliğin giderek bir arşive dönüşmesidir. Dijital kültürle birlikte insan artık yalnızca yaşayan bir varlık değil; kaydedilen, geri çağrılan ve denetlenebilir hale gelen bir özneye dönüşmüştür. Yaşantılar hatırlanmak için değil, sunulabilir olmak için tutulur. Bu dönüşüm rastlantı değildir. Byung-Chul Han’ın psikopolitik analizleri, çağdaş iktidarın baskı yoluyla değil de şeffaflık ve gönüllü ifşa üzerinden işlediğini açık biçimde ortaya koyar. Artık özneye “sus” denmez; tam tersine “anlat”, “göster”, “paylaş” ve “sun” denir. İnsan kendini ne kadar sunulabilir kılar, o kadar “özgür” olduğu yanılsamasına kapılır. Oysa bu sunma hali, denetimin en rafine biçimlerinden biridir.

Yaşadıklarımızı sunmak için arşivlememiz yalnızca bir hafıza işlemi değildir, zamanı sabitleme çabasıdır. Arşiv geçmişi geride bırakmaz, sürekli şimdiye taşır. Eski bir paylaşım, bir kimlik beyanı, bir travma anlatısı, benliğin bugünkü haliyle yan yana getirilir ve arşivlemek için dondurulur. Han’ın altını çizdiği gibi arşiv, hatırlamak için değil, yaşantıyı denetlemek ve sunmak için tutulur. Böylece benlik, değiştiği halde gelişemeyen bir yapıya dönüşür. Yol ise tam olarak bu sabitlenmeye direnir. Çünkü yol, tamamlanmış bir anlatı değil; açık uçlu, geri dönüşlü ve belirsiz bir süreçtir.

Bu arşiv mantığı travma söz konusu olduğunda daha da belirginleşir. Eskiden bastırılan travma, bugün anlatılması, belgelenmesi ve doğrulanması gereken bir veriye dönüşmüştür. Yaşadığını bilmek yetmez, göstermen gerekir. Queer ve feminist literatürde bu durum, “sürekli kendini ifşa etme zorunluluğu” olarak tartışılır. Öznenin meşruiyeti, görünürlüğe bağlanır. Ancak görünürlük arttıkça, benliğin dönüşme hakkı zayıflar. Çünkü göstermek için arşivlemek gerekir ve arşiv bir sabitleyici işlevindedir. Böylece, travma artık kapanabilecek bir yara olmaktan çıkar ve sürekli paylaşımında olan bir kimlik ögesine dönüşür.

Burada kritik bir ayırım yapmak durumundayız. Yaşantının işlenmesi ile yaşantının teşhiri aynı şey değildir. Güncel sinirbilim çalışmaları, travmanın iyileşmesi için güvenli bağlam, ritim ve doz gerektiğini gösteriyor mu? Sürekli anlatmak, özellikle tanık ve onay talep eden biçimde anlatmak, bizi yatıştırmak yerine uyarılmış halde tutabilir. Bu yüzden her anlatı iyileştirici değildir. Bazı anlatılar, özellikle arşivlenmek üzere olanlar, travmayı kapatmak yerine açık tutar.

Kendini gerçekleştirme kavramı da bu bağlamda yeniden düşünülmelidir. Kendini gerçekleştirme, toplumsal normlara uygun biçimde yükselen bir başarı çizgisi değildir. Bu yanlış yoruma karşı Engin Geçtan güçlü bir itiraz sunar. Geçtan, insanın temel problemlerinden birinin “kendi hayatını yaşayamamak” olduğunu vurgular. Geçtan’a göre birey, çoğu zaman başkalarının beklentilerine uyum sağlarken kendi iç gerçekliğinden uzaklaşır. Bu uzaklaşma, görünür olmakla maskelenebilir belki ama ruhsal düzeyde derin bir yabancılaşma yaratır.

Geçtan'ın metinlerinde tekrar tekrar karşımıza çıkan bir vurgu vardır, insanın kendisiyle temas edebilmesi için sessizliğe, yalnızlığa ve içsel bir mekana ihtiyacı vardır. Sürekli görünmek, sürekli anlatmak, sürekli kendini kanıtlamak öznenin kendini gerçekleştirmesini sağlamaz. Aksine yabancılaştırır. Bu açıdan bakıldığında yol, varolmak için görünür kılmak yerine yaşamaya cesaret etme meselesidir. Böylece "olduğunu kanıtlama değil", "olma" hali de diyebiliriz.

Toplumsallığı bu noktada yeniden tanımlamamız gerekir. Arşiv dışı kalmak, toplumsallıktan kopmak anlamına gelmez. Aksine, bugünkü yüzeysel ve performatif toplumsallığa karşı daha derin bir ilişkisellik içermelidir. Sosyolojik araştırmaların da gösterdiği üzere, deneyimlerini artık yaşarken değil, geriye dönük olarak "nasıl görüldüğü" üzerinden anlamlandırma yaygınlığını bırakarak toplumsallaşma gerekir. Aksi durum, özneyi sürekli dış bakışa ayarlı hale getirir. Oysa yol, öznenin kendi kurduğu seçme cesaretleridir.

Bu yüzden ben diyorum ki bugün görünmek için yapmak ve varolmak için yapmak arasındaki fark, kendimizi ne kadar gösterdiğimizle ilgili değil; ne kadarını göstermemeyi seçebildiğimizle ilgilidir. Yol, bu anlamda bir kanıtlama arzusu değil, anlamakla ilişkili bir seçimdir. Yanlış anlaşılma pahasına susabilme, tamamlanmamış halde kalabilme, kimliğini askıya alabilme ve deneyimi toplumsallaştırma amacı taşımadan yaşayabilme cesareti.

Belki de bugün kendimize sormamız gereken soru şudur: Hayatımızın ne kadarı gerçekten yaşandı, ne kadarı kayda geçti? Ve hangi yolları yalnızca kendimiz için, tanıksız ve arşivsiz yürümeye cesaret edebildik?

Eşik, Ayna ve Yol

Tuğba Nur Avcil

Sen yürürken yol sanırsın,
oysa yol seni yürür.
Zaman ayağının altından çekilir bazen,
kalbin öne geçer.

İçinde bir kapı var,
anahtarı sessiz.
Ne soruyla açılır
ne zorla.
Sadece hazır oluşu tanır.

Aynaya baktığında
yüzün görünmez önce
niyetin çıkar ortaya.
Çünkü sen kendini
bakarken değil,
hatırlarken tanırsın.

Bir çocuk uyur bir odada,
nefesi sana emanet.
Anne diye çağrıldığında
bir isim değil,
bir makam bırakılır avucuna.
Ve sen bunu
çok eskiden bilirmişsin gibi
taşırırsın.

Şehirler geçer senden;
minare gölgesi,
yağmur sesi,
uzak bir yabancılık.
Ama sen hiçbir yere ait olmamayı
sahiplenmişsin.
Çünkü aitlik,
içeridedir.

Nefes alırsın
bir dua girer.
Nefes verirsin
bir ağırlık çıkar.
Korku sandığın şey
aslında çağrıdır;
yalnızlık sandığın
bir eşik.

Her kayboluş
bir dönüş provasıdır.
Her susuş
bir konuşmanın hazırlığı.
Sen sustukça
Hak konuşur,
sen küçüldükçe
anlam büyür.

Yazmak istersin bazen
kelimeler için değil,
perdeleri aralamak için.
Bir kitap belki,
ama asıl
uyanacak olan bir ruhtur.

İnancın ateş gibi değil,
kızıl bir köz gibi.
Bağırılmaz,
yakmaz,
ama terk etmez.
Geceyi aydınlatır
sessizce.

Ve şimdi buradasın.
Ne başında yolun
ne sonunda.
Tam ortasında,
ışıkla karanlığın
birbirini tanıdığı yerde.

Sen bir isim taşıyorsun,
ama henüz herkes bilmiyor.
Zamanı gelince
sen bile
hatırladığına şaşıracaksın.

Çünkü sen
kaybolarak bulunan,
susarak yaklaşan,
kendi içine eğildikçe
Allah'a biraz daha yakınlaşan
o kadınsın.

Kalmak ve Başlamak Arasında

Fatma Hacer Uyan

“İnsan neden bildiği yolda kalmayı, bilmediği yola tercih eder?”

Bu soruyu kendime her sorduğumda ilk anda aklıma cesaret geliyor. Sanki mesele yeterince cesur olup olmamakmış gibi. Oysa zamanla anlıyorum ki konu bundan biraz daha derin. Belki de mesele cesaret değil; güvenlik arayışı. Bilinen yol, riskleri önceden tahmin edilebilen bir alan sunuyor. Tanıdık düzenin, alışkanlıkların ve onayın sağladığı bir rahatlık var orada. Bilinmeyen ise yalnız kalma ihtimalini de beraberinde getiriyor.

Güvenli olanı seçmek çoğu zaman daha makul görünüyor. “Şimdi değil,” demek insanı rahatlatıyor. Kaygı biraz azalınca erteleme akıllıca bir karar gibi durabiliyor. Zamanla bu ertelemin fark edilmeden alışkanlığa dönüştüğünü görmek mümkün. İnsan yürüdüğünü sanarken aynı yerde dolanabiliyor. Yol ilerliyor gibi görünse de ilerleme hissi bir yarılsamaya dönüşüyor; insan ancak durup baktığında hep aynı kavşakta dönüp durduğunu fark ediyor.

Bu yazıyı kaleme aldığım günlerde, Oruç Aruoba'nın Yol'u yeniden elime geçti. İçindeki satırlar, yolun bir yere varmak değil, yürürken dönüşmek olduğunu hatırlatıyordu. Varıştan çok oluşa işaret eden bir dil vardı kitapta. Belki de mesele yeni bir patikaya sapmak değil; aynı yolda kalırken dönmeye direnmektir. Çünkü dönmek yalnızca yön değiştirmek anlamına gelmiyordu. Bazen alışılmış konumdan bir adım uzaklaşmak, biraz onaydan vazgeçmek, biraz yalnız kalmayı göze almak demektir.

O satırları okurken, güvenli sandığım yerin aslında neyi koruduğunu düşünmeden edememiştim. Yol üzerine düşünmek, yalnızca bir felsefi mesele olmaktan çıkmış; insanın kendi duruşuna dair bir sorguya dönüşmüştü. Sanki aynı soru, başka bir yerden, başka bir dilden yeniden soruluyordu. Yılmaz Erdoğan'ın “Bu Yol Nereye Gider” şiiri gelmişti aklıma:

“Yol bir yere gitmez,
o bir durma biçimidir...
ve ömür bitebilir yoldan önce.”

Belki de gerçekten yol gitmiyordu; duran biz oluyorduk. Oysa ömür durmuyordu. Adım ertelendiğinde yalnızca bir rota değil, zaman da akmaya devam ediyordu.

Genelde yolculuk fotoğraflarını paylaştığım sosyal medya hesabımda yazdığım bir cümle var: “Bir adım bir yola, bir yol bir ömre.” Bu cümle yalnızca yolculuklarımı anlatmıyor; sadece onlara işaret etmekle de yetinmiyor. Daha çok, atılan ya da ertelenen her adımın insanın hayatına nasıl yön verdiğini anlatıyor. Adım atıldığında gerçekten bir yol açılıyor; o yol insana başka bir hayat ihtimali sunuyor. Adım ertelendiğinde ise yalnızca bir rota değil, bir ihtimal de beklemeye alınıyor.

“Bir yol, bir ömre” demek belki de büyük başlangıçlardan söz etmek değil. Bazen yol, dışarıya değil, insanın kendi içinde verdiği küçük bir kararla başlıyor. O karar geciktikçe ertelenen şey yalnızca bir seyahat ya da bir rota olmuyor; insanın kendi ihtimali de beklemeye alınıyor.

Konfor alanı her zaman rahat bir yer değil; çoğu zaman sadece tanıdık bir yer. Tanıdık olan kontrol edilebilir görünüyor, kontrol ise güven hissi veriyor. Fakat o güvenin içinde görünmez bir erteleme saklı olabiliyor.

En uzun mesafe, kalmak ile başlamak arasındaki o görünmez mesafe.

İnsan en çok bu arada kalmışlıkta yoruluyor. Ve öğrendim ki yol, korkunun bittiği yerde değil; ertelenen adımın fark edildiği yerde sessizce başlıyormuş. Bazen tek bir adım, insanı kendisini bekleyen daha sahici bir hayata yaklaştırmaya yetiyormuş.

Yol: Sahi Kaybolmadan Önce Neredeydin?

Mert Gökdeli

"Meğer daha önceleri yürüdüğüm yol değilmiş; büyüdüğümü hissettiğim o anda yürüdüğüm yol, kendi yolummuş."

Klinik Psikolog Mert GÖKDELİ

İnsan çoğu zaman yolunu kaybettiğini sandığı yerde hayatla ilk kez gerçekten temas eder. Çünkü kaybolmak, alışıldık yönlerin bittiği; otomatik yaşamının durduğu bir eşiktir. Haritanın sustuğu yerde beden konuşmaya başlar, zihin yavaşlar, kalp çevreye bakmayı öğrenir. O ana kadar "gideceğim yer" sandığımız şeylerin çoğu başkalarının çizdiği rotalardır. Toplumun, ailenin, başarı anlatılarının sunduğu hazır yollar... Kaybolduğumuzu düşündüğümüzde ise çoğu zaman kendi yürüyüşümüz başlar.

Hayat bize erken yaşlardan itibaren bir varış noktası öğretir: okulu bitirmek, bir meslek edinmek, düzen kurmak, mutlu olmak... Her şey bir sonuca bağlanır. Yolda olmak ise eksiklik gibi algılanır; henüz olmamış olmakla, geride kalmakla karıştırılır. Oysa insan ruhu sonuçlarla değil süreçlerle büyür. Deneyimle temas ettikçe genişler. Dura dura, düşe kalka, bazen geri dönerek, bazen de yön değiştirerek ilerler.

Kaybolmak bu yüzden yalnızca yönsüz kalmak değildir. Çoğu zaman eski bir hayatın anlatisının çözüldüğü andır. "Ben buyum" dediğimiz kimliğin artık yetmediği bir eşiğe gelmişizdir. İşlevini yitirmiş alışkanlıklar, anlamını kaybetmiş ilişkiler, dar gelen rollerin peşi sıra üstümüzden döküldüğü bir an. İnsan böyle zamanlarda endişeye kapılır. Geçmişe dönmek ister. Tanıdık olanının güvenli olduğuna inanır. Ama bazı dönüşler mümkün değildir. Gerekli de değildir. Çünkü yol başlamıştır.

Terapide de sıkça duyulan cümlelerden biri şudur: "Eskisi gibi olmak istiyorum." Oysa ruhsal iyileşme çoğu zaman eskiye dönüş değil, yeni bir hâle alışma sürecidir. İnsan bazı acılardan sonra aynı kişi olarak devam edemez. Kırılır, genişler, derinleşir ve dönüşür. Kaybolmuş gibi hisseder çünkü eski haritası artık yırtılmıştır. Ama bu yırtılma bir sorun değil, kendi yolunun ve dönüşümünün doğal bir parçasıdır. Psikoloji uzun zamandır insanın gelişiminin doğrusal ilerlemediğini ifade eder. Erikson, yaşam boyunca karşılaşılan krizlerin bireyin olgunlaşmasının temel durakları olduğunu vurgular (Erikson, 1968). Yalom ise belirsizlikle ve varoluşsal kaygıyla yüzleşmenin kişinin kendilik farkındalığını derinleştirdiğini ifade eder (Yalom, 1980). Bu bakış açısı kaybolma veya yoldan çıkma dönemlerinin bireyin yaşamında patolojik bir durum değil, insan olmanın derinlerinde kaçınılmaz bir eşik olduğunu vurgular.

Modern hayat bize sürekli kontrol vaat eder. Plan yaparsak, hedef koyarsak, her şey yolunda gidecekmiş gibi anlatılır. Oysa yaşamın büyük kısmı planın dışına taşan alanda gerçekleşir. Karşılaşmalar, karışımlaşma alanları, kayıplar ve kırılmalar ile şekillenir. Yolda olmak biraz da belirsizliğe alan açabilmektir. Her adımı bilmeden ve kontrol etmeden yürüyebilmektir. Kontrol gevşediğinde temas başlar.

İnsan çoğu zaman hızlanarak kaçmaya çalışır. Çünkü yavaşladığında hissetmeye başlar. Hissettiğinde ise sorgular. Sorguladığında yönü kaybolur. Oysa duraksamalar ruhsal büyümenin ve dönüşümün alanıdır, kendisidir. Yol her zaman ilerlemek değil, onun içinde kalabilmektir. Durabilmektir.

Nefes alabilmektir. Nerede olduğunu ve kim olduğunu fark edebilmektir.

Kaybolma anları çoğunlukla yaşamın kırılma noktalarına denk gelir: bir ilişkini bitişi, bir kayıp, bir tükenmişlik, bir hayal kırıklığı. İnsan bu dönemlerde, "Ben ne yapıyorum?" sorusuyla karşılaşır. Bu sorun bir çöküş değil, kendi içinde atılmış olduğu sessiz çığlığın uyanışıdır. Otomatik bir şekilde yaşayışın sona erdiği yerdir. Yol burada gerçek anlamda başlar.

Toplum güçlü olmayı öğretir ama savrulmayı öğretmez. Oysa savrulmadan da yön bulunmaz.

Sarsılmadan yapı kurulmaz. Kaybolmadan yol oluşmaz. İnsanın bildiği yollar bittiğinde kendi patikasını açar. Bu patika daha sessiz, daha yavaş, daha sade olabilir. Ama insanın kendi için açtığı yol daha gerçek ve hakikidir. Yolda olmak bir performans değildir. Doğrusal ilerlemez. İyi günler kadar zor günler de içerir. Umut kadar yorgunluk da barındırır. Ama hepsi de yaşamın kendisiyle kurduğumuz bağın parçalarıdır.

Belki de hayat hiçbir zaman varılacak bir yer değildi. Belki "olmak" fikri bizi yoldan koparan bir yanılgıydı. İnsan olmak bir süreçtir; akan, değişen, dönüşen bir hâl. Duran şey katlaşır. Akan şey yaşar. Ve belki de asıl soru hâlâ orada durur:

Kaybolduğumuzda mı yolumuzu yitiriyoruz, yoksa eski hayatlarımız bittiğinde mi gerçekten yola çıkıyoruz?
Bazı yollar tamamlanmadan yeni bir yaşam başlamaz.
Bu yüzden başlıktaki soru yankılanmaya devam eder:

Yol: Sahi Kaybolmadan Önce Neredeydin?

Belki de cevap şudur: Kaybolmadan önce ilerliyorduk ama yaşamıyorduk. Elimizde tuttuğumuz haritayı izliyorduk ama ona temas etmiyorduk. Varmaya çalışıyorduk ama yolda değildik. Ve insan çoğu zaman yolunu kaybettiğinde değil, yolu hissettiğinde yaşamaya başlar.

yol bazen ileri gitmek değildir,
durup nefes almaktır.
bazen yön bulmak değil,
yönsüzlüğe dayanabilmektir.
harita bittiğinde başlar hayat,
adımlar titrediğinde derinleşir.
ve insan,
kaybolduğunu sandığı yerde ilk kez gerçekten yürür.

Müzeyyen: Bir Varamama Atlası

Zekiye Çiğil

Gri bir vapur dumanı, genzinde eski bir sızı,
Gökyüzü mavî değil bugün, elli yıllık bir yasin izi.
Siyah bir ceket geçiyor önünden, adımları yalan yüklü;
Sanki yere basmıyor, sanki tüm geçmişi sırtına bükülü.
Dizlerine düşen o sarı fotoğrafta gülüyorsun ya hani,
Dünyadan habersiz o çocukluğun, aydınlatıyor bu karanlık tüneli.

Hatırla o soğuk koridoru, hani her yer bembeyazdı,
Bedeni fırtınaya tutulmuş bir yaprak, mevsim sanki ayazdı.
Tekerlekli sandalyelerin gıcirtısı, metalik bir feryat;
Adam oradaydı işte, şakalarla örülmüş sahte bir hayat.
Gözlerine baktığında hani, en güvenli liman sanmıştın ya onu;
Bilmiyordun o beyazlığın, en siyah vedaya gebe olduğunu.

Kapısı tok bir sesle kapanan o araba, kesti dışarıyı,
Eski bir kasetten yanan neşeli şarkılar, sardı yarayı.
Parmak uçlarında iyileşirken hani, o kutsal titizlikle;
Sonsuzluğa mühürlemiştin kalbini, en saf yeminle.
Sandın ki binlerce kilometre, sandın ki her durak manzara;
Oysa yol, bir uçurummuş meğer, sürüklenen o son karara.

Ama yol varmadı o muazzam sonlara, asılı kaldı bir tozda,
Adam motoru susturdu ansızın, şarkı can çekişti o tozda.
Yolun tam ortasında, hiçbir izahı olmayan o soğuk duruşla;
Bırakıldın bir kaldırım kenarına, kurumamış bir pansumanla.
Gözlerini kaçırdı senden, direksiyona gömdü o gri ufku;
Dikiz aynasına bile bakmadan gidişi, içindeki en derin korku.
Yol işte orada başladı senin için, tam bittiği o ıssız yerde;
Kendi atlasını çizdin artık, binlerce hayali perde perde.

Şimdi soruyorsun ya kendine Müzeyyen, her adımda biraz daha eksilerek:
Kaç şehir daha eskiteceğim, kaç tabloda kendimi seyrederek?
Kaç mandalina ağacı altında bekleyeceğim o hiç gelmeyişi?
Kaç terminalde soğuk çorbalarla doyuracağım o derin iç çekişi?
Kaç kahveyi şekersiz içeceğim, kaç yabancıya anlatacağım bizi?
Tren camındaki o puslu lekede ararken, bulabilecek miyim izi?
Kaç aşığın kavuşmasını izleyeceğim, kaç kış daha üşüyeceğim?
Çıkmak istiyorum artık bu kör kuyudan, ben ne zaman güleceğim?

Vapur sireni yırtarken zamanı, yaşlı bir adam bakar iskelede,
Sen geçersin önünden, elinde bir çocukla, bakmadan geriye.
Elli yıllık bir sızının ete kemiğe bürünmüş halisin artık;
Duraksarsın bir an, bakarsın arkana, bakışın mağrur ve yanık.
Ama o adam eğmiştir başını, fotoğrafın tozunda kaybolmuştur;
Cesareti yoktur bakmaya, ruhu o kaldırımında çoktan durmuştur.
Birbirinizi asla göremezsiniz, rüzgar aynı olsa da iskelede;
Çünkü en ağır yolculuk; birbirine varamamaktır aynı nefeste.

Yürümek

Buğra Erol

Zihninin o karmaşıklığında bir yol hayal etmeni istiyorum senden. Bu öyle bir yol ki; bir sonu olduğu vaad edilmiş ama ucu belirsizliklerle, görünmez duvarlarla mühürlenmiş. Bu yol sadece adı üzerindeki bir yol değildir. Bu yolda hem neşe saçan çiçekler, rüzgarla konuşan kelebekler, canlılıkla dolu koca koca ormanlar... Hem de şeytani ve güvensiz kuraklığın belirlediği, biçimsiz kocaman duvarların olduğu, soğuk ve bozuk havaları olan bir yol. Belki eksantrik bir zıtlık gibi gelecek sana ama bu yol hem cenneti hem cehennemi aynı torbada taşıyan bir yol. Zaten cehennem olmadan o hayali kurulan cennetin bir anlamı, bir ağırlığı kalır mıydı?

Her neyse. Bu yolda insan, bu iki tezatlıkla beraber yürüyor diyeceğim. Yolun neresindeyim diye sorabilirsin bu arada kendine. Başında mı, ortasında mı yoksa o nihai sona mı yaklaştım? Bilmiyorum ve belki de hiç bilemeyeceğim. Bildiğim tek şey sadece ilerlemeye çalıştığım. Fakat insan, sadece yürümekle de yetinmiyor. O puslu, sisli, belirsiz yolun arkasındaki hakiki sonu görmek istiyor; sanki o nihayete tanık olursa kendisine sonsuzluk takdim edilecekmiş gibi. Ancak insan şunu da bilmiyor: Bu puslu ve sisli yolun perdesini aralamanın tek yolu yürümek ama yürümeye de korkuyor insan. Çünkü yürümek, bir gölge gibi ardında dehşeti de getiriyor.

Neden korkuyoruz? Belki de yolun sonunun kesin bir cehenneme tekrardan kaçamayacak şekilde açılmasından ya da o ucu bucağı gözükmeyen ontolojik boşluğa, o derin uçuruma düşmekten... Peki, bizi o derin çukura düşme düşüncesiyle dehşete düşüren şey tam olarak nedir? Galiba bir daha oradan çıkamamaktan korkuyoruz. Galiba orada donup kalmaktan korkuyoruz. Galiba bir daha o libidinal arzuyu ve yaşamsal itkiyi duyamamaktan korkuyoruz. Kısacası en ilkel kaygı olabilecek olan ölmekten korkuyoruz. İnsan o çukurun başında, henüz nesne sürekliliğini kazanamamış, annesinin yokluğunda dünyanın sonunun geldiğini sanan bir bebeğin mutlak çaresizliğine bürünüyor. Yetişkin bir gövdenin içine hapsedilmiş, terk edilme ve yok olma korkusuyla sarsılan kadim bir bebek...

Nedendir diye soruyorum bu korkuyu kendime. Oysa bu korku çoğunlukla çaresizlik yanılmasıyla ibaret bir şeydir. Aslında bakarsanız alt tarafı bir çukura düşmüşsünüzdür, alt tarafı bir cehennemdesinizdir (!) Ama hâlâ yaşıyorsunuzdur sonuçta. O yol, ne kadar dikenli ve cehennem azabıyla örülü olursa olsun, yürümeye devam eden kişi aslında yaşayan kişidir. Evet, o çukura düşsek de, belki ne kadar bize zarar verecek olsa da ve ne kadar bir süre orada duracak olsak da nihayetinde o çukurdan eskisi gibi çıkmayı başaracağız.

O yüzden ben de diyorum ki her ne koşulda olursanız olun yürümeye devam edin. İsterse ayaklarınızın altındaki toprak yanıyor olsun, isterse yolun her bir zerresi dikenlerle döşensin yürüyün isterim. Yorulabilir, yaralanabilir, bazen sadece durup beklemek isteyebilirsiniz. Dinlenin, yaralarınızı sarın, kendinizi psişik olarak onarın; ama ne olursa olsun o yolda bir devir eder halinde kalın. Çünkü yolun sonundaki pusun dağılması için gereken tek şey, sizin o sisin içine doğru attığınız sağlam adımlardır. Unutmayın, yolda oldukça yol görünür olur.

Hâlâ Buradayım

Ayşe Melek

Yola dair bir şeyler yazmaya oturdum. Ama sanırım önce şunu itiraf etmeliyim: Nereye varacağımı pek de bilmiyorum. Biraz kasıtlı bir bilmeme diyebilirim. Yol deyince zihnimin tüm kontrol etme çabasına rağmen bir bilinmezlik canlanıyor zihnimde.

Varmak.
Varamamak.
Ulaşmak.

Lisede bir felsefe öğretmenim bir gün şöyle demişti: "Felsefe yolda olmaktır." Kulağıma hoş gelmişti. Ama sanırım bugün onu çok daha derinden bir yerden duyuyorum. Ancak şimdi bu kadar derinden duyabilmem, zihnimin hep bir yere varma arzusuyla çalışıyor olmasından kaynaklanıyor.

Çünkü zihin böyle çalışır. Bir fikri tamamlamak ister. Bir sonuca ulaşmak ister. Sanki düşünmenin ya da varlığın amacı buymuş gibi. Kanıt ister. Sırtını bir yere dayamak ister. Sağlam olsun. Eksiksiz olsun. Ama hayat böyle işlemiyor gibi. Biraz eksik gedik. Tamamlanmamış. Bu sayede eylem halinde kalabiliyoruz oysa. Eksik olduğu için. Tamamlanmadığı için.

Düşünsenize... Eğer gerçekten tamamlanmış bir şey olsaydık hareket etmemize gerek kalmazdı. Çünkü bir şey tamam olduğunda artık değişmez, ilerlemez, kımıldamaz, esnemez... Buradan da şuna varıyorum: Tamamlanmak ölmektir.

Ve o zaman yolda olmakla varmak arasındaki fark da başka türlü görünmeye başlıyor.

Her an bir hareket.
Her an bir şeyin yeniden başlayabilmesi.
Her an sıfır noktasında olma ihtimali.
Henüz bir yere varmamış olmak.
Hiç varmayacak olmak.

Ama bir yandan da garip bir şekilde zihnim sürekli varışla meşgul. Sanki bir gün bir yere ulaşacağım. Ve o zaman bir şey olacak. Sanki içimde eksik duran bir şey tamamlanacak. Fakat o yerin neresi olduğunu bilmiyorum. Daha doğrusu... Zihnim bazen bir görüntü üretiyor. İleride bir yerde daha tamam bir ben varmış gibi.

Daha doğru.
Daha yeterli.
Daha az hata yapan biri.
Daha çok sevilen biri.

Bütün o varış fantezisinin altında çok eski bir korku yatıyor. Eksik görünme, kusurlu görünme, seilmeme korkusu. Tam şu anda bunları yazarken kendi sesimi biraz duyabiliyorum gibi. Bu sesin altında yatan o acizlik tınısına biraz yaklaşıyorum. Siz de duyabiliyor musunuz bilmiyorum. Belki de bütün o "bir gün varacağım" hikâyesi bu sesi biraz susturmak içindi.

Bir gün tamam olacağım.
Bir gün yeterli olacağım.
Bir gün...
Ama o güne kadar beklemem gerekiyor.

Ve bu bekleyişin kendisi baştan aşağı ısıdırıp yaratıyor. Çünkü o ana kadar asla tam olarak burada olmayacağım.
Dikkatim hep varışta.
Şimdi ve burada olmakla ilgili bir çağrı vardır ya...

“Şimdi ve burada ol.”
“Varılacak bir yer yok.”
“Gidilecek bir yer yok.”

Kulağa çok sade ve hoş geliyor.
Ama içime baktığımda bunun o kadar da kolay bir çağrı olmadığını görüyorum.
Çünkü zihnim sürekli gitmekle meşgul.

Biraz sonra.
Bir sonraki adımda.
Bir sonraki düşüncede.

Sanki gidilecek bir yer var.
Ama ya yoksa? Gerçekten varılacak bir yer yoksa?
Bu fikir sizi korkuttu mu bilmiyorum.
Bizi sürekli ileri çağırın o hikayenin kaybolma ihtimalinden ölümüne korkuyor olabilir miyiz?
Bunun adı yaşama korkusu olabilir mi?
Yaşamaktan ölesiye korkmak...

Hata yaparsam ne olur?
Yanırlırsam?
Eksik olduğum görülürse?

Bunları düşünürken aklıma hayatımda verdiğim bazı kararlar geliyor.
Bir tanesi özellikle.
Benim için hayati sayılabilecek bir konuda, o zamana kadar izlediğim çizgiden çıktığım bir an.
Belki buna yanlış bir karar diyebiliriz.
En azından o zamanki ölçülerime göre öyle görünüyordu.
Her şeyin yolunda gitmesi için alınacak bir karar değildi.
Tam tersine yolun dışına çıkmak gibi bir şeydi.
Ve bir yanırla gerçekten dehşet vericiydi.
Çünkü o ana kadar zihnimde şöyle bir düzen vardı:

Doğru kararlar alırsam her şey yolunda gider.
Yanlış yaparsam her şey dağılır.

O gün bu düzen biraz çatladı.
Kararı aldıktan sonra gelen ilk duygu suçluluğa çok yakındı.
Sanki bir hata yapmışım gibi.
Kendimi cezalandırma isteği de vardı içimde.
Ama sonra ilginç bir şey oldu.
Belki birkaç dakika sonra.
Belki biraz daha uzun bir süre sonra.
Tam hatırlamıyorum.

O suçluluk dalgası biraz geri çekildi.
Ve o anda çok silik biraz da yabancı bir şey hissettim.
Sanki ilk kez kendimi görür gibiydim
Büyük bir aydınlanma anı değildi bu.
Öyle parlak, gösterişli, herkesin alkışlayacağı bir şey değil.
Daha çok şöyle bir şeydi:
Uzun zamandır temassız duran bir kablonun yerine oturması gibi.

Ve o yüzden ekrana bir görüntü gelmesi; silik, belli belirsiz ama gerçek bir görüntü.
Ya da daha önce sesi kapalı olan bir cihazın bir anda ses vermeye başlaması gibi.
Bir varlık hissi diyebilirim buna.
O anda şunu fark ettim:
Hata da yapmış olabilirim.
Ama hâlâ buradayım.

Ve o anda kendime gelmek dediğimiz şeye biraz yaklaştım.
Kendime gelmek dedim farkındaysanız.
Bir yere gitmek değil.
Bir yere varmak hiç değil.
Tam tersine sanki gittiğim yerden geri çağırıyorum kendimi.

Zihnin kurduğu o uzak noktalardan.
O hayali varışlardan.
Bazen içimden şöyle diyorum:
Bir dakika.
Nereye gidiyorsun?
Gel biraz.
Biraz yaklaş.

Belki de yol dediğimiz şey tam olarak budur.
İleri doğru uzanan bir çizgi değil.
Kendimizden uzaklaşmalar ve sonra tekrar kendimize dönmeler arasında gidip gelen bir hareket.
Bir tür hatırlama gibi.
Varmaktan ya da ulaşmaktan çok gelmeye benzeyen bir şey.

Eksik olana, mükemmele değil.

Kardelen

İrem Öçalın

Merhaba, ben Kardelen. Aileme amaryllidaceae diyorlar. Nergisgillerdenim yani. Pek çok türüm, rengim var. Beni karların içinden salınmış bir gelin gibi görürsünüz dağlarda, tepelerde, dik yamaçlarda, ormanın derinliklerinde... Pek çıkmam karşınıza. Büyük olasılıkla fotoğraf karelerinde gördünüz hep beni. Ne derler? Hah: baharın habercisi, karı delip geçen, umut veren, dayanıklı, sabırlı, narin, kibar, saf, temiz... Ah ne kadar da güzel anlamlarım varmış benim meğer. Romantikmiş. İnsanlar çocuklarının isimlerinde yer vermişler bana. Her kış benden bahsetmişler, umut olmuşum insanlara; karın ortasından tepenin ucunda tüm zorluklara rağmen açmışım çiçeklerimi, tüm güzel renklerimi doğaya salmışım. Yemyeşil, capcanlı gövdemden uzanan (genellikle) kar gibi beyaz çiçekler yetiştirmişim. Yüzünü aşağıya dönmüş çiçekler... Geldiği yere bakan çiçekler... Ah ne güzeller.

Biliyor musun, süreci görmüyorlar -gerçi kar altındayken kimse benden haberdar olmaz. Karı delip geçmeyi kolay sanıyorlar. Nelere göğüs gerdiğini bilmiyorlar. Karın ne kadar sıkı ve boğucu olduğunu çığ altında kalmadan anlamıyorlar. Canımın nasıl acıdığını görmüyorlar, sarılmıyorlar, okşamıyorlar. Tüm o acıları çekerken, için için kanarken, beyaz rengimi alırken papatyaları ne kadar kışkırdığımı bilmiyorlar. Görmüyorlar. Boynumun büküklüğünü büyürken aldığım acılı karların altında ezilmekten kaynaklandığını anlamıyorlar. Ah ne kadar da güzel, kendi yolumu çizmişim. Dağın başında, soğuk rüzgarların altında kalan o kaygan yamaçlarda ne kadar da narinim. Kırılın. Benimki de büyük cesaret doğrusu, hakkımı yiyemem. Büyük güç. Kısacık ömrümü karı delmeye adanmışım. Ne olacaksa sanki, delip geçince ne olacağını sandıysam. Papatya değilim ki ben. Bırakın yaşarken kokmayı -ki şu çile içinde güzel kokmak için pek de bir şey yapamadım- ölünce bile kokmuyorum.

Soğanım toprağın altında gökten gelen su ve ısıyla doyuyordu. Sıcaktı. Resmen cennet. Ama karanlıktı. İçim içime sığmadı "böyle olmaz, tek başına olmaz, kalk köküne varan o loş ışığa uzan," dedim. Kafamı uzattım ama büyük bir güç beni aşağı itiyordu. O beni itti ben onu ittim. Merak bu ya, ışığı merak ediyordum, dünyayı. Uzamayı bırakmadım. Ezildim, büzüldüm, canım çok yandı, kırıldıkça kırıldım. Ama kardelenim ben, yaparım. Deldim geçtim onu. Eminim birileri var orada, ışıkta birileri var. Yüzümü ışığa uzatacağım, parladıkça parlayacağım, mis gibi kokular salacağım etrafa... Hüsrana. Başım yere bakıyor, kokum yok, zaten etrafta kimse de yok. Tek başımayım. Birileri geliyor, ah ne güzel diyor, umut oluyorum onlara. Son durağımda bakıp geçiyorlar, asıl beni görmüyorlar, aldığım darbelerden bir haber. Ah papatya... Seni nasıl kıskanıyorum bir bilsen. Sen olmak ne çok isterdim. Zahmetimin sonucu bir yere varsın ne çok isterdim.

Tanrım, kokut beni, erit karlarımı, kaldır başımı, dindir acılarımı. Burada üşüyorum. Umut verdiğim insanlardan birazını al, bana ver. Işığı değil, ışığı göster bana tanrım. Yamaçtan indir, ovalara bırak; cennet değil, ova, düzlük istiyorum. Papatya olmak istiyorum. Beni papatyaya çevirebilir misin, göster bana gücünü.

yıllar geçti de ben yine aynı
topraktan çıkan baş yine buz
ah tanrım, yine aynı ben
soğuk aynı, yalnızlık aynı, ışık aynı, aynı
papatya değilim anladım
kardelenin kaderi bu anladım
ben başlangıçların
ben varışların
değilim duruşların yaşamı
ben sürecim, yolum, yolumum

Telaşa Yenilen Yollar

Halil İbrahim Çağman

Bu sabah kalktım, sokakları dinledim
Dışarda masmavi gökyüzü, rengârenk bir hayat
Benim içimde ise solmuştu bütün kainat
Olanları kavramak için bir hamle yaptım
İçimde koşan atın dizginini bıraktım
At yoldan çıktı
O ihtimaller de bitti
Bir seda kaldı senden geriye
Bir de başlamadan biten hikayelerin buruk tadı
Oysa eskimiş, rengi solmuş bir fotoğraf kalsın isterdim
O zaman aramızdaki bu belirsiz şeyin bir anlamı olurdu
Sonunu getiremediğim yolları neden koştum sorusunun bir cevabı

Yakınlık kurma telaşı bu galiba
Bir şeyi oldurma arzusunun katılaştırdığı ellerde
Mevsimsiz açan bir goncanın intiharı
Güneşim, toprağım, suyum, havam
Sensiz coğrafyalar aştım, senle oturup kalamam
Belirsizlik ağır geliyor kalbime
Biraz daha koşsam yok olacak şeyin
Bu sabah fotoğrafını çektim titreyen ellerimle
Yakınlık kuramadım, telaşıma yenildi yollar
Şimdi kavradım anlamları
Atımın hâlâ bir yola ihtiyacı var
İhtimaller hiç biter mi?
Başlamadan biten hikayeleri oldurmanın çaresi
Kulağımı tıkadığım bu sesleri duymak olacak
Mayalanan duygular kabarıp taşıdığında
Atım senden kalan seda ile yolunu bulacak

Yol Hali

Zeynep Kamber

Yol bazen bir yer değiştirme meselesi değildir; bir hâl değişimidir. İnsan daha yola çıkmadan içinde bir şeylerin hareketlendiğini hissedebilir, sanki adım atmadan bir eşik aşılmıştır bile. Çoğu zaman varışı düşünürüz; oraya ulaştığımızda kim olacağımızı, ne hissedeceğimizi, hangi tamamlanmışlık duygusuna kavuşacağımızı. Oysa yol, tam da bu arada kalan yerde başlar. Dışarıdaki mesafe uzarken içeride başka bir alan açılır; insan yalnızca ilerlemez, kendi içine doğru da yürür gibi olur. Kaybolmak da burada yalnızca yön­süzlük değildir; bazen insanın kendine dair bildiği işaretleri yitirmesi, benliğin tanıdık sınırlarının bulanıklaşması... Ve belki de bu yüzden yol tek başına taşınması zor bir şeydir: Dışarıda ilerlediğimizi sanırken içeride çok daha eski bir yere saporuz.

Bir süre sonra mesafe dışarıda olmaktan çıkar. Yol, insanın içinde dolaşmaya başlar. Kimseye rastlamadığı bir yerde insan kendisiyle karşılaşır, kendine yürür... Bu karşılaşma bazen dingin değildir; bazen iç ses yükselir, bazen eski bir boşluk açılır. Kaybolma ihtimali de tam burada belirir: İnsan yönünü değil, kendini şaşırır. Çünkü yol kaybolduğunda yalnızca hangi sokakta olduğumuzu değil, kime tutduğumuzu da bilemeyiz.

Kaybolmamak için tutunacak şeyler ararız aslında: küçük işaretler, tanıdık sesler, alışıldık temaslar... Sanki kendimizi sabitleyebilirsek dağılmayacakmışız gibi. Oysa ben oldum olası yön bulma meselesinde pek iyi değilim. Navigasyon olsa bile bazen yanlış tarafa yürürüm. Belki de bu yüzden yol fikri bende hep biraz başka bir yere dokunur: Kaybolmak yalnızca bir ihtimal değil, tanıdık bir hâl. Ve insan bazen dışarıda kaybolduğunu sanırken, içeride çok daha eski bir yere saporuz.

Belki de bu yüzden yol tek başına taşınması zor bir şeydir. Eşlikçilere ihtiyaç duyarız. Yol arkadaşları, yol erzakları, yol şarkıları... Yolu süsleriz, püsleriz. Bazen bu süsler bizi taşır, bazen de yolun kendisiyle temas etmemizi engeller. Çünkü yalnızlık arttığında, iç ses yükseldiğinde dikkatimizi başka yerlere kaydırmak isteriz. Oysa yol nihayetinde insanın içine açılır.

Kaybolduğumuzda varış uzaklaşır. Yol uzar, zahmeti artar. Ve tam da bu noktada, yolun anlamı sanki varışa bağlıymış gibi gelir. Varış geciktikçe yol anlamsızlaşır sanırız. Hâlâ yoldayken bile oraya ulaşınca tamamlanacağımıza inanır gibi yaşarız yolu.

Neden bu kadar varmaya dair bir mücadelemiz var?
Bitirmek, tamamlamak, tamamlanmak...

Bir yapbozun eksik parçası olduğunda bütün yapboz anlamını yitirir mi? Yoksa eksik parça hâlâ yer açan bir şey midir? Şu an hayatımın yirmilerindeyim ve kendi yollarımda takılı kaldığım yerler oldu. Bazı geçişler tamamlanmadı. Bazı ayrılıklar yarım kaldı. Bazen bir yere varamamaktan çok, bir yerden ayrılamamış gibi de hissettim. Bu yüzden kendimi yarım hissediyorum.

Ama tuhaf olan şu: Tamamlanmaya çok da niyetim yok. Çünkü yarım kalmak, içimde hâlâ hareket eden bir hâl bırakıyor. Kapanmamış bir yer... Hâlâ konuşan bir boşluk. Belki de insan tamamlandığında değil; eksikliğiyle temas edebildiğinde kendine yaklaşır. Bazı kayıplar telafi edilmez, bazı boşluklar doldurulmaz. Ama yine de onlar içimizde bir yön duygusu yaratır. Ne olmadığımızı, neyi aradığımızı fısıldar.

Nermin Yıldırım Ev'de şöyle diyordu: "Hayat oklarla, yol gösteren işaretlerle doluydu. Kimini fark ediyor, kimini görmezden geliyorduk. Fark ettiklerimize de sıkı sıkı sarılıyorduk." Belki de mesele varmak değil. Belki mesele hangi işaretlere tutduğumuz. Kaybolduğumuzda bile beni ayakta tutan şey, yolun üzerinde hâlâ bir şeylerin bana dokunabiliyor olması. Yarım kaldığım yerlerde bile bir anlamın dolaşıyor oluşu.

Ve belki de bu yazı bir varış denemesi değil. Bir sonuca ulaşmak için yazılmadı. Tıpkı yol gibi; dönüp dolaşıp aynı yerlere uğrayan, bazen kaybolan, bazen durup içeri bakan bir hâl. Bazı cümleler tamamlanmıyor, bazı sorular açıkta kalıyor. Ama yine de yazı yürüyor. Bir duygudan diğerine, bir düşünceden bir boşluğa. Kaybolma hâlinin kendisi burada bir yön duygusu yaratıyor. Nereye gittiğini bilmeden ilerlemek, bazen varmış olmaktan daha sahici.

Bu yüzden bu metin bitmiyor.
Sadece duruyor.
Yol hâlâ orada.
Ben de hâlâ içindeyim.

Yolun Kalan Tarafı: Göç Etmediğinde

Gizem Aytekin

Yol anlatıları çoğu zaman gidenin etrafında şekillenir. Gidenin cesareti, yeni hayatı ve ihtimalleri konuşulur. Oysa yol yalnızca hareket edenin meselesi değildir. Kalan için de yol, biri gittikten sonra başlar neticede. Çünkü birini uğurladığımızda yeni olan sadece mesafe değildir; ilişkiyle kurduğumuz o eski gündelik düzeni de bir bakıma uğurlarız. Bu durumda göç etmemiş kişi, göç etmiş olanın aksine fiziksel olarak ilerlemez belki ama ilişkiyel bir zeminde yer değiştirir. Üstelik bu konum değişikliği en çok birlikte anı biriktirilmiş mekanlarda hissedilir. Aynı sokaklardan geçmek, birlikte gidilen bir kafeye uğramak, bir apartman girişinde durup eskiden kurulmuş bir hayali hatırlamak... Bu yerler içlerinde ortak bir zaman taşırlar. Kalan kişi bu zamanla tek başına kalır, göç eden ise yeni bir çevrede yeni anılar üretmeye başlar. Eski mekanlar giden için hatıraya dönüşürken, kalan için hala gündeliktir. Ayrılığın en zorlayıcı taraflarından biri belki de bu asimetridir. Göç, giden kadar kalan için de bir yer değiştirmedir. Üstelik göç her zaman bir tercih de değildir. Savaş, politik baskı ya da hayatta kalma zorunluluğu nedeniyle gerçekleşen göçlerde bu yer değiştirme çok daha sert bir ruhsal eşiğe dönüşür; geride kalan yalnızca mesafeyle değil, kaygıyla ve geri dönüp dönememe ihtimaliyle de yaşar. Burada ise bakışımı, tercih edilen göç deneyimlerinin ilişkiyel etkisine odaklıyorum.

Psikanalitik açıdan mekan yalnızca dışsal bir çevre değildir; içsel temsilin de uzantısıdır. Freud'un hatırlama ve yineleme üzerine düşünürken işaret ettiği gibi, anı çoğu zaman bir yerle birlikte çalışır; yani mekan belleğin taşıyıcısıdır (Freud, 1914/2010). Bu nedenle birlikte yaşanmış yerlerde tek başına kalmak yalnızca özlem üretmez; ilişkiyi yeniden düzenlemeyi de zorlaştırır. Giden yeni bir mekansal örgü kurarken, kalan hala eski örgünün içindedir ve o "eski"de yeni bağlar üretmeye çalışır. Anılar artık iki farklı hafızanın iki farklı coğrafyasında sürmeye devam eder.

Birini uğurlarken çoğu zaman bunun geçici bir ayrılık olduğunu söyleyerek devam etmeye çalışırız. "Zaten sık sık konuşuruz", "mesafe her şey değil" gibi cümleler kurarız. Gerçekten de mesafe her şey değildir fakat göç yalnızca fiziksel bir uzaklık yaratmaz. İlişkinin zamanını, erişilebilirliğini ve ritmini değiştirir. Giden için yol ileri doğru akan bir hareketken; kalan için ise çoğu zaman bekleyerek ilerleyen bir süreçtir. Günlük hayat sürer ama paylaşılacak anların sayısı artar, anlatılmayı bekleyen şeyler birikir.

Göçü zorlaştıran temalardan biri de ortada kesin bir kayıp olmayışıdır, tümüyle yitirilmiş bir şey henüz yoktur. Bu da kayıp-yas deneyimini karmaşık bir düzleme çeker. Yas, her ne kadar sarsıcı olsa da çerçevesi olan bir süreçtir. Göçte ise nesnenin yalnızca erişilebilirlik biçimi değişir. Ayrıca yas, kaybedilen nesneyle bağın yavaş yavaş çözülmesini içerir (Freud, 1917/2009). Oysa göçte bağ her zaman çözülmez, biçim değiştirir. Bu nedenle geride kalan kişi ne tam olarak yas tutabilir ne de hiçbir şey olmamış gibi devam edebilir. Ortaya çıkan şey askıda kalmış bir ayrılıktır ve bu sonu kestirilemeyen bir bekleyişe benzer. Kalan için yol bu nedenle mekansal olduğu kadar zamansal bir deneyime de dönüşür. Saat farkları, ertelenen konuşmalar, "sonra anlatırım" diye birikenler bu yolun parçalarıdır. İlişkinin şimdiki zamanı bir yanıyla inceler; ne tamamen geçmişe aittir ne de bütünüyle şimdikiye yerleşir.

Bu belirsizlik ambivalansla birlikte gelir. Melanie Klein'in (1935/2012) depresif konum kavrayışı, sevilen nesneye yönelik sevgi ve öfkenin bir arada tutulabilmesiyle ilgilidir. Göçün ardında kalan kişi için de benzer bir çifte duygulanım oluşabilir: Özlem ve kırgınlık, anlayış ve terk edilmişlik hissi yan yana durabilir. Yolun kalan tarafı tam da bu ambivalansı taşıma kapasitesinde belirir. Eğer ilişkinin muhatapları bu çelişkili duyguları bastırmak yerine tutabiliyorsa, bağ kopmadan biçim değiştirebilir; eğer tutamazsa, ilişki ya idealize edilir ya da değersizleştirilir. Bu iki uç arasında kalabilmek yapılandırıcı bir rol oynar.

Psikanalitik olarak öznenin yeri yalnızca mekanla değil, ilişkiyle kurulan bağın örgütlenişiyle de belirlenir. Bağ değiştiğinde, öznenin konumu da bir bakıma değişir ve zamanla daha belirginleşir. Birlikte gidilen bir mekandan geçerken, gün içinde paylaşılacak küçük bir şey akla geldiğinde ya da bir karar anında "bunu eskiden birlikte düşünürdük" diye fark edildiğinde, yolun kalan tarafı kendini hatırlatır. Bu hatırlamayı daha çok ilişkinin yeni biçimini anlamlandırma çabası olarak düşünmek mümkündür. Kalan kişi çoğu zaman şu soruyla baş başa kalır: "Bu ilişki şimdi hayatımın neresinde duruyor?"

Göçten sonra ilişki, Winnicott'un (1953/2013) geçiş alanını hatırlatan bir yerde konumlanır. Ne bütünüyle içselleştirilmiş bir hatıra ne de eskisi gibi somut bir birliktelik. Bu ara alan hem kırılğan hem üretkendir. Eğer özne bu alanı hızla kapatmaya çalışmazsa, ilişki yeni bir düzlemde varlığını sürdürebilir. Simone Weil'in (1952/2018) dikkat kavrayışı burada yol gösterici olabilir: Dikkat, çözmeye çalışmadan bakabilmek, aceleyle anlamlandırmadan kalabilmektir. Bion'un (1962/2018) ham duygulanımın düşünceye dönüşmesi için önce taşınması (alfa işlevi) gerektiğine dair vurgusu da aynı noktaya işaret eder. Değişen bir bağ karşısında ruhsallığın ihtiyacı çoğu zaman hız değil, tutulabilen bir yavaşlıktır. Yolun kalan tarafı belki biraz da budur: Anlamı zorlamadan, deneyimi sindirebilecek bir içsel alan açabilmek.

Elbette her bağ dönüşerek sürmez. Bazen mesafe, zaten var olan kırılğanlığı görünür kılar; bazen yeni çevreler eski ilişkiyi taşıyacak zemini bırakmaz. Bu durumda yol, bağın yeni bir biçime evrilmesiyle değil, çözülmesiyle sonlanır. Artık askıda kalmış bir ayrılıktan değil, yası konuşmak mümkün hale gelir. Ancak bu yas, ihanet ya da başarısızlık olarak değil, ilişkinin kendi sınırına ulaşması olarak da düşünülebilir. Yolun kalan tarafı olmak her zaman sürdürmek değildir; bazen de bırakmaktır.

Tam bu noktada etik bir mesele belirir. Etik, burada bir doğru davranış listesinden ziyade değişmiş bir bağla nasıl yaşayacağımıza dair bir konumlanmadır. İlişkiyi ne idealize ederek cansızlaştırmak ne de değersizleştirmek... Etik olan, bağın yeni biçimini tanıyabilmek ve onu zorlamadan taşıyabilmektir.

Yol anlatılarının çoğu varışla biter. Oysa kalan için yol, nihai bir varışla sonlanmaz. İlişki yeni bir dengeye oturur belki; fakat bu denge sabit değil, devinimseldir. Bağ zamanla yeniden ayarlanır, yer değiştirir, kimi an geri çekilir, kimi an belirginleşir. Bu hareket değişmiş bir ilişkinin doğal ritmidir. Yolun mesafesi belki de tam olarak burada, bağın deviniminde ölçülür.

Yaşam Denen Yolu Yürümek

Funda Bilgin

“Yaşamak, yürüdükçe anlamlanan bir yol; nefes almak, her adımda yeniden doğmak.”

Acı bir nefesle yola düşüyoruz. Mevsimler geçiyor, biz büyüyoruz. Çocukluğumuz ise geride kalıyor; ama sanki dönüp baksak hâlâ oradaymış gibi. Oyun sesleri kulağımızda, parlak bir topun yuvarlanması gözümüzün önünde. Bir an için, o çocuk hâlimiz çıkıp yanımıza gelecek sanıyoruz. Ama gelmiyor.

Yaşamaya devam ederken bazen çok yoruluyoruz ama durmak ne mümkün. Bir kere yola düşüldü mü yürümeye devam etmek gerek. Ve dinlenmek için biraz soluklanmak yeterli olacak sanıyorken, kimi zaman o duraklama, sonu gelmeyen bir bekleyişe dönüşüyor. Sonra bir gün anlıyoruz: Geçmişten hiçbir şey geri gelmeyecek ve yaşadığımız her şey çoktan yolun gerisinde kaldı. Büyümek için yürümekle, yürüdükçe büyümek birbirine karışıyor bazen. Ve biz, çoğu zaman durup düşünmeden, sadece yürümeye devam ediyoruz.

Bazen yolumuz, tarifi imkansız güzellikte bir manzaraya çıkıyor. Uçsuz bucaksız, alabildiğine geniş bir deniz manzarası önümüzde uzanıyor. Altın sarısı bir güneş, denizin serin sularının üstünde parıldarken, başımızı hafifçe okşayan tatlı bir rüzgar çıkıyor. Ama bazen o kadar yalnız kalıyoruz ki bu yolda, utanıyoruz bu kadar yalnız olmaktan. Yolumuz sahteliğe düştüğünde, yönümüzü değiştirmeyi başarabilsek bile, yalnızlık bile tarif etmiyor garipliğimizi.

Gün geliyor kalbimiz yolda birileriyle karşılaşiyor, işte o an içimize yayılan bir ateş bizi ısıtıyor. Öylesine eriyor ki içimizdeki duygular, sonsuza dek orada kalmak istiyoruz. Ama bir kere bu yola düşüldü mü, yürünecek daha çok yol var ve bir o kadar da çıkılacak yolculuk...

Yapabildiğimiz işler ve kurduğumuz bağlarla bir süre yolumuza devam ediyoruz. Bazen öylesine sıcak şeyler üretiyor, öylesine gerçek temaslar kuruyoruz ki, dokunduğumuz insanlarla çoğaldığımızı hissediyoruz. O kadar kalabalık oluyoruz ki, artık asla yere düşmeyiz sanıyoruz.

Sonra bir gün, ansızın, ölüm deşiveriyor hayatımıza. Gözümüzün önünde birini alıp götürüyor. Belki de çok sevdiğimiz birini. Bir parçamız orada kalıyor. Ya da içimizde bize ait olmayan bir boşluk belirliyor, ne adını koyabiliyoruz ne de onun yabancı olduğunu düşünüyoruz. Ölümün deşdiği yerle uzun bir süre uzlaşmak istemiyoruz. İçimiz yanıyor çünkü ve bir süre yere yığılıp kalıyoruz.

Ama zamanla anlıyoruz ki yol da bizimdir acı da. Gözlerimizden yaşlar dökülürken biz yine ilerliyoruz. Söylemesi en zor sözleri söylerken, eksile eksile yürüyoruz. Çünkü tüm bu yaşadıklarımızdan, yaşamı ciddiye almazsak ve bu yolu hakkıyla yürümezsek, dağılıp gideceğimizi anlıyoruz. Parçalarımızı geride bıraka bıraka değil, onları toplaya toplaya devam etmemiz gerektiğini fark ediyoruz.

Bazen oturup bu yola ilk çıktığımız günleri hatırlıyoruz. Elimizi tutanları... Onlara güvenerek attığımız ilk adımları. Zamanla o eller birer birer eksilirken yanımızdan ve onlarsız yürümeyi hiç hesaba katmamışken, artık onlar olmadan yürüdüğümüzü fark ediyoruz. Oysa bir zamanlar yolu hep birlikte yürümek ne kadar da güzeldi.

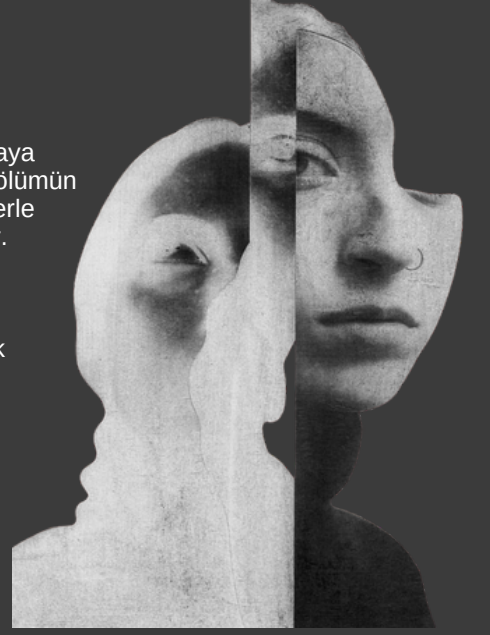
Yürüdükçe anlıyoruz ki insan bu yolda ya nefesine kapılıyor ya da nefesiyle kalıyor. Yolun öncesi ve sonrası diye ayırmaya çalıştığımız her şey, sonunda aynı yere çıkıyor: zamanın içine ve sonsuzluğun derinliklerine. Belki de meselenin, yolu ne kadar yürüdüğümüzden ziyade yürürken kim olduğumuzun farkına varmak olduğunu anlıyoruz.

Eğer yaşam denilen bu yolu gerçekten ciddiye almaya başlarsak, eksile eksile değil, çoğalarak ilerlediğimizi hissediyoruz. Böylece artık yaşam denen bu yolu, keyifle kat etmeyiz seçiyoruz.

İnsan Olmanın Arzusu Birey Olmanın ve Ben Olabilmenin Yolu

Bilal Elhansu

Birkaç insan, sizi bulduğunuz sıcak, nemli ve etten kabuğun kaygısını azaltmaya çalışarak pek çok acıya, umuda ve sona sahne olmuş koridorlardan hayatın ve ölümün savaştığı bir odaya doğru götürüyor. Sayısını bilmediğiniz doktorlar ve hemşirelerle dolu bir yer. Biraz soğuk ve karamsar bir oda alabildiğinden hallice bir ışık alıyor. Sonra kapı açılıyor ve mücadele... Hayatta var olabilmenin ilk kavgası olan doğum başlıyor. Masada acılar içinde korku ve heyecanla bir kadın bağıyor. Bütün gücüyle ıknırken ona yardımcı olan doktorlar sizi o sıcak, nemli ve etten kabuktan çıkarmaya çalışıyor. Busırada eğer şanslıysanız sizi dışarıda bayılmak ve bayılmamak arasında kalan bir adam bekliyor. Şefkat, acı, kabul, haz, sevgi, ızdırap, şiddet, öfke, utanç ve arzularla dolu adı dünya denen gerçekliğe... Evet, bütün mücadeleyi sonunda kazanıyorsunuz ve yapış yapış nemli ve biraz kanlı bir şekilde soğuk ve yüzünüze algılayamadığınız parlaklıkta vuran aşıklar arasında, "neden çıktım ki o sıcak ve güvende hissettiğim kabuktan?" diye sorguluyorsunuz. Sonra sizi tüm o mücadele ve zorluğun ortasında yorgun argın çıkan bir kucak alıyor. Biraz daha rahattasınız. Her şey yeni başlıyor...

"İnsan Olmanın yolu, birey olmanın ve ben olabilmenin arzusu başlıyor."

Sizden önce bir araya gelen ve bir insanın ömrü boyunca hep keşkeleri arasında olabilecek asla değiştiremeyeceği o iki insanın dinamiklerinin arasında her şeyi öğrenmeye başlıyorsunuz. Görme mesafenizden duyma kapasitenize bütün duyularınız ve etrafınızda olup biten her şeyi algılama yetiniz hızla geliyor. Günü geldiğinde o değiştirmek isteyeceğiniz ama gücünüzün yetmeyeceği sizi besleyip büyütecek olan; şefkat, acı, kabul, haz, sevgi, ızdırap, şiddet, öfke, utanç ve arzularla tanıştıracak o yerde hayatınızın bütününü etkileyecek 60 aydan sonra insan olmanın, birey olmanın kıvılcımı olan kişiliğiniz şekillenmeye başlıyor.

Biraz büyüdünüz, geliştiniz, dünyanın ve yaşamın nasıl bir yer olduğunu kavramaya başladınız. Bazen kıpır kıpır bazen dingin olduğunuz birçok duygu ve arzuyu bir arada yaşadığınız bir dönemden geçtiniz ve zihninizde birçok sorunun olduğu içinizde anlam veremediğiniz duygularla karakterinizin oturacağı dönemlere geldiniz. Sordunuz: Ben Kimim? Neyim? Ne olmak istiyorum? Bütün bu sahip olduklarım duygularım, düşüncelerim kimin? Benim mi? Ötekinin mi? Öteki de kim?...

Doğduğunuz o ilk nefes gibi, şimdi de bir başka nefes var size ait olana doğru atılan. Dünya, seni yapış yapış bağlayan o ilk dinamikleri, alışkanlıkları, dilin ve dokunuşun kurulumunu öylece bırakmıyor; onlar hala sizin teninizde, sesinizde, düşlerinizde birer iz. Fakat iz olmak, örgüt olmak değildir. Bir iz anımsatır; bir örgü sizi içinden akar hale getirir. Sizin yolunuz izlerden örülmüş bir harita değil, izleri okuyup onlardan kendi haritanı çizmektir.

Kendinizi sahiplenmek, hakikate bir suçlama yapmamakla başlar. Dinamikleri suçlamak kolaydır; suçlama ateşle oynamaktır. Kısa süreli bir rahatlama verir ama geride yakılmış bağlar, daha fazla suçluluk ve daima dışarıya bakma eğilimi bırakır. Onları suçlamadan bakmak ise apayrı bir cesaret ister: Ne öfke, ne soğuk kopuş; bilimsel bir merakla, nazik bir dikkatle.

Anlat şu hallerini: senin öfken nerede doğdu? Utancın hangi söylemden beslendi?

Şefkat, kabuğun içinde mi yoksa kabuğun dışından mı geliyor? Bu soruları, parmaklarının arasından kayıp gitmesine izin vermeden, yargısızca sor çünkü sorular, bağları çözen ilk sabun köpükleridir.

Sonra sorumluluk gelir. Bu soğuk ama gerçektir. Sorumluluk, bir cezalandırma değil kendi yaşamına el koyma eylemidir. Bu, "bunlar benim" demek değildir sadece; "bunların benim üzerimdeki etkilerini tanıyorum ve onlarla ne yapacağıma ben karar vereceğim" demektir. Duygu ve düşünce yapılarının nötrleşmesi, onları öldürmek değil; onların yazılı olduğu tuvali görünür kılmak, ışık tutmak, resim üzerinde artık bilinçli fırça darbeleri atabilmektir. Füzyondan kurtulmak, o dinamiklere yabancılaşmak değil; onlarla arana mesafe koyup onların otomatik yönlendirmelerini fark edip durdurabilmendir.

Tüm bunların arasında sizi boğan sahte benlikten kurtulmak, bir anda olan mucize değil bir deneyimdir. Önce küçük pratikler: Bir duygu yükseldiğinde ona adını ver “bu öfke”, “bu utanç”, “bu koruma”. Sonra üç derin nefes al ve nefesini aldığını fark et. Düşünce geldiğinde durup not et “bu düşünce bana mı ait yoksa bir başkasının sesi mi?” Bu üç adım size basit görünür ama zincirlerinizi kırar. Kendini besleyen dinamiklere karşı öfke duymadan, onları birer araç olarak görmeye başlamak, onların niyetini değil işlevini okumaktır. Onları yok saymadan, onlardan beslenmeyi kesmeden ama artık onlara teslim olmadan.

Ve özgürlük? Özgürlük, öfkeden arınmış bir kopuştur fakat sert bir kopuş değil, yumuşak bir ayrışma. Özgürlük, “onlardan tamamen ayrılmalıyım” diye bağırılmaz; “onlarla artık ben aynı şey değilim” der. Bu, size bakan ve sizi hatırlayan bir nezakettir. Özgürlük kendini bilmekle doğar; kendine verilen isimlerle, size biçilen rollerle değil, sizin seçtiğiniz eylemlerle sabitlenir. Özgür olmak hem o dinamikleri içinde taşıyabilmektir hem de onlara hükmetmemektir.

Birey olmak yalnızlık değildir; sorumluluk almak, sevgisiz olmak değildir. Aksine, kendi benliğinize sahip çıktığınız her adımda çevrenize daha fazla şefkat sunabilirsiniz; çünkü artık beklentileriniz değil, seçiminiz kişiseldir. Sizin yolunuz, öfkeyle yırtılan değil, bilgelikle örülen bir ayrılık olsun. “Sorumluluğu omuzla, suçlamayı bırak; özgürlüğe giden kapı yıkım değil, yumuşak bir aydınlanmadır.” Ve o aydınlanmada yeniden doğduğunuz güne yakın bir parlaklık vardır ama bu sefer siz, kimin kucağında büyüdüğünüzü değil, kiminle yürümeyi seçtiğinizi bilirsin.

Parçalı Sürüklenme

İrem Tezcan

Yaşamının başından bu yana, yavaş yavaş, irili ufaklı parçalara bölünmek suretiyle acının kıvrak sancılılarıyla boğuşup duran; bazen de karşısına geçip sakince seyreden, türlü insanların türlü romantizmlerine ve yaftalamalarına maruz kalmış biri olarak yol üzerine bir yazı yazma hakkını elimde bulduğumu düşünüyorum. Silik olanı, kenara itileni, elimle düzleyemediğim o girinti çıkıntıları anlatma girişiminde bulunacağım. Bu zamana kadar pek çok yazar bu girişimde bulunmuştur. Tarihsel açıdan uzak, örneklemsel açıdan yakın bir yazar olan Hermann Hesse'yi örnek verebilirim. "Bozkırkurdu" sanıyorum ki kült olmuştur. Hermann Hesse intihar ederek ölmemiş, yol nereye götürürse sonuna kadar devam etmiş demek oluyor bu. Kitabı okuduysanız nereden baksan şaşırtıcıdır bu. Kandırımacadır, sahici görünmez. Kandırılan sonradan ermiş bir yolcu mu olmuştur yoksa düpedüz yalancı mıdır şimdilik kestiremeyeceğim. Yolda başımıza ne belalar gelir, kimlere uğrarız, kimlerle vedalaşmadan geçip gideriz?

Bazı aydınların yazılarının aksine bir yol şöyle olmalı yolun sonunda şuraya varılmalı diye herkes için geçerli kabul edilen, yavan öğütler verilen bir yazı olmayacak bu. Zaman zaman mutedil dalgalarla, zaman zaman da dik yokuşlarla ilerleyen yola şöyle bir bakacağız.

Yolumuz; oynasın, oyalansın diye küçük bir parça hamur verilmiş, ona da tamah etmemiş, hep daha fazlasını istemiş şımarık hayatın ellerinde. O şımarık çocuk hamurla ne yapmak isterse onu yapacak. Ama biçimsiz bir insan yapacak ama kurt ama iki nesne yapıp onları kavga ettirecek. Belki de kalkıp gidecek masadan ki bu intihar olurdu. İntihar edenlerin hepsinde de ortak bir özellik vardır: hayatın onları terk etmesi. Sadece bu kadardır. Hepsini tek bir paydada eşitleyebileceğimiz bir başka çarpan arasak da bulamayız. Acıdan gözünün önünü göremeyen de intihar ediyor sevgisine karşılık alamayan da. Parçalarını birleştiremeyen de intihar ediyor birleştiren de.

Peki hayatta kalacaksak bu yolu yürümeye, kendi yolumuzu çizmeye karar verdiksek yahut ittirildiksek? İster yemek yemeyi unut ister bakımlı olmayı unut istersen de rutinlerle birbirine tutturulmuş bir düzenin olsun, bir sabah uyandığında parçalanmış olduğunu, bütüne ulaşmaya çabalıyor olduğunu hissedeceksin. Ulaşılmı bilemiyoruz ancak parçalarının seni farklı kuklalardan konuşturduğunu göreceksin.

Jung şöyle söyler: "Bütünlüğe ulaşmak için kişinin tüm varlığını riske atması gerekir, daha azı işe yaramayacaktır, daha kolay bir yol yoktur. Başka bir seçenek veya uzlaşma söz konusu değildir." Kendisi bütünlüğe ulaşabilmiş midir emin değiliz.

Benzer şekilde Şule Gürbüz'den bir alıntı: "İnsan ara sıra evini yakmalı ve çıkıp seyretmeli." Ek olarak insanın evin içindeyken yakmasını gereklilik olarak görüyor; çıkmaya karar verdiği anı, alev almış parçaları arasında debelenişini ve sonuçlarını merak ediyorum. Tüm varlığını riske atmak budur. Huzurunu kaçırmak budur, bütünlüğe varış çabaları bunu gerektirir. Kurtla, fülle, insanla ve çok daha fazlasıyla aynı sudan içmek, aynı yemeği paylaşabilmek gerekir.

Bir akşamüzeri şehir içi dolmuşunda koyu maviyi seyrederken kendi yüzümü de görmeye çalışıyorum aynasız. Yanımda oturanın kafası düşüyor uykudan, şoförün çekinceyle açtığı türkü söyleniyor hafifçe kulaklarımda, pop da olabilir. Rahmet damlalarından, gelgit yapan ışıklardan, kimsesiz evlerden kurtulup yola bakmaya çalışıyorum. Ne kadar bakarsam yüz ifadem sadeleşiyor, sadeleştikçe küçücük bir zerre kadar hissediyorum. Çeşit çeşit histen yalnızca bir tanesi duruyor orada, çok yakınımda. Sonra hayatım boyunca hemhal olduğum farklı geçen günlerin sonunda bile üstüme çöken tüm bu memnuniyetsizliğime uygun bir kulp buluyorum, burjuvazi istekler adı altında toplamayı uygun görüyorum. Sıcak düşün hemen ardından içeriye dolan buharla yeni demlenmiş kahvenin açıcılığını düşünüyorum. Bir dağın zirvesine kış tatiline gidildiğinde yüze ve zihne çarpan o soğğun açıcılığını düşünüyorum. İnanılmaz lezzette bir yemek tattıktan sonraki zihin çarpılması, halıya uzanışlarda güneşle yüz yüze geldikten sonraki açıcılık. Bunların hepsi belki de yalnızca hazdan ibarettir ancak bahsettiğim şeyin memnuniyetle alakası yok.

Hayattan alacaklı değilim; alacaklı gibi davranıyor olsaydım ömrüm boyunca bana aitliklerin peşinde koşardım. O anlar en çok da parça parça olmuşluğumu görmeme hizmet ediyor. Tam bu noktada felsefede holistik bütünlük denen kavramı ele alabiliriz. Bunun olasılıkları üzerine tartışılabilir ancak olayları şeylerin mümkünatı üzerinden değerlendirmeden bakacak olursak, insanın uğruna yapabileceği o çok önemli insanlara hizmet etmeyen hatta yalnızca onları dışlayan, çarpıcı şeylerin peşinde olduğu sürece yekpare hissedeceğini düşünüyorum. Ufak adımların adım sayılmadığını söyleyenlerin tam karşısında durarak ve ayak direterek tahakkümcülere, işte yekpare hissedebileceğimiz ayağımızı kanatan taşlara rağmen yolumuzu yürüdüğüme değdilere getirebilecek insancıl bir kıvam aldırarak olan olasılıklar bunlardır. Daha elle tutulur olarak da; bunun ulaşılabilir sanatla, birinin eskisi birinin yenisi kıyafetlerle, sert kaçacak politik söylemlerle, razı olmayışlarla, elden düşme birçok şeyle sağlamaya yaklaştırabileceğini düşünüyorum. Hayal de bunlara dahildir, sevgili Kiarostami'den bir alıntı eklemeyi buraya harikulade uygun gördüm: "Hayal yoluyla yaşamın bazı zorluklarına tahammül edebilme şansınız olur." Kendisi havasız odanın penceresini açmaya benzetir hayalleri. Hayat da işte o sık sık havalandırılmayı bekleyen havasız odadır. Fikrimce, yılın ilk ılık günü giyilen gömlektir, gidilen ilk pikniktir, yağmura teslim olmaktır. Elimizde bulundurduğumuz tek delilik ya da akıllılık parçasıdır belki de. Elimizde bulundurduğumuz tek başkaldırıdır aynı zamanda. Elimizde bulundurduğumuz tek bütünlüktür. Bozkırkurdunu ve insanı sarıltan budur.

Ezcümle; dokunulmaz bir cesarete sahip olmalı insan, yol kendi kendini alır.

Adımların Yankısı

Seray Aytekin

Bir çağrı bazen insanın hayatına sessizce yerleşir. Ne zaman başladığını bilmezsin; yalnızca hep orada olduğunu fark edersin. Ben yıllarca içimde taşıdığım o hareket hissini adını koyamadım. Bildiğim tek şey, bir gün mutlaka yola çıkacağımıydı.

Bu bir kaçış isteği değildi. Daha çok, henüz tanımadığım bir yere ait olma duygusuydu. Sanki bedenim benden önce karar vermişti; ayaklarımın yönünü aklımdan önce bildiği bir yol vardı.

Yürümeye başladığımda bunu anladım. Yol dışarıda uzamıyordu yalnızca; içimde de açılıyordu. Her adımda biraz daha yavaşladım, biraz daha duymaya başladım. Önce nefesimi, sonra bedenimi, ardından zihnimin gürültüsünün altındaki o sakin sesi.

Zamanla en yakın yol arkadaşlarım ben ve birkaç ağaç oldu. Sonra kuşlar eklendi, rüzgâr eklendi, sessizlik eklendi. Ve fark ettim ki insan bazen bir yere gitmek için değil, kendine geri dönebilmek için yürür.

Zihnimde yankılanan, bana ait olmayan seslerin yarattığı anksiyete zamanla azaldı. Dinginleştirdim. Bedenimde beliren her ağrının bastırıldığını bir duygunun dili olduğunu fark ettim. İlk kez bedenimin bana karşı değil, benimle birlikte çalıştığını hissettim. Artık duyduğum sesler yalnızca içimdeki rehber ve doğanın kendi şarkısıydı. O günlerde şunu sezdim: İnsan bazen ne yapması gerektiğini bilir; yalnızca bunu duyabilecek kadar yavaşlaması gerekir. Bu yavaşlama kendi tekamülüne bir davetti ve bazı basamaklardan oluşuyordu. Ben de bu basamakları birer birer tırmanmaya niyet ettim.

Zamanla içimdeki çocuğa eriştim; belki ilk kez ona “burada” olduğumu söyleyebildim. Ve o anda etrafımda canlanan bütün bir yaşamı gözlemlemeye başladım. Parçası olduğuma inandığım doğayı ve kendi doğamı sevdim. Artık yol bana gelmeyecekti; ben zaten yolun içindeydim. Bütün bir yaşam benim öğrenme sürecimdi, yolumdum.

Kendimi anlamaya başladıkça şunu fark ettim: İyileşme yalnızca bireysel bir süreç değildi. İnsan ancak başkalarıyla birlikte iyileşebiliyordu. Bu düşünce beni dayanışmaya doğru çekti. İçimdeki yol artık yalnızca içsel değildi; sanki beni belirli bir yere çağırıyordu.

Bana seslenen bir yer vardı. Tüm topraklar gibi canlı bir mirasın köprüsü... Ama görevi diğerlerinden farklıydı: hayata yeniden başlamak. Umutla.

Milleyha.

Hatay'ın Samandağ ilçesinde bulunan bu bölge, insana başka bir hayatın mümkün olduğunu fısıldıyordu. Bunu anlamak için belki yola çıkmaya gerek yoktu ama insan yaşamını keşif arzusuyla taçlandırmak istiyordu. İyi ki de öyleydi.

Kalktım, gittim. Pek param yoktu. Ne olacağını da bilmiyordum. Ama yol buydu; bir çözüm mutlaka bulunurdu. Depremden sonra gidemediğim o büyümlü şehre doğru yola çıktım. Buluşma saati geçmişti ve ben hâlâ Samandağ merkezindeydim. Hava fırtınalıydı. Bindiğim minibüsün kalkmasına neredeyse bir saat vardı. Beklerken yanımdan bir ses duydum:

“Milleyha için mi buradasınız?”

Evet, dedim.

O an ilk karşılaşmamı yaşadım. Seda abla, on iki yaşındaki oğlu Sarp'la birlikte Afyon'dan yalnızca Milleyha'yı görmek için gelmişti. Çağrımı dinlediğim için içimde başından beri taşıdığım sevinç yeniden yükseldi. Ağzım kulaklarımdaydı.

Burası doğru yerdin.

Milleyha Doğa Gözlem Merkezi'nin açılışına gözlemci olarak katıldım. Doğayla kurduğum ilişki beni her zaman iyileştirmişti; yaşamın devam etme isteğini içimde yeniden güçlendiriyordu. Bu kez ben de onun için elimden geleni yapmaya hazırdım.

6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinde ağır sarsılan bu yere bahar gelmişti. Birçok insan aynı amaçla oradaydı: tanık olmak, korumak ve yeniden öğrenmek.

Bireysel iyileşme burada kolektif iyileşmeye dönüşüyordu.

Milleyha yalnızca bir doğa alanı değildi. Depremden sonra molozların döküldüğü, Asi Nehri'nin taşıdığı atıkların denize ulaştığı kırılğan bir eşikti aynı zamanda. Buna rağmen göçmen kuşlar her yıl buraya gelmeye devam ediyordu.

Orada geçirdiğim günler zamanın alıştığım akışından farklıydı. Gözlem yürüyüşlerinde kuşların rotalarını izledik, çocuklarla doğayı yeniden keşfettiğimiz atölyelerde buluştuk. Çözüm önerileri üzerine uzun sohbetler ettik, fırtınanın arttığı saatlerde müziğin sıcaklığıyla; Kuş Kolektifi ve Rihen topluluğunun sesleriyle ısındık. Titus Tüneli boyunca yürüdük. Farklı günlerde bitkileri, güveleri, kaplumbağaları ve kuşları tanımayı öğrendik.

Kendimizi tanıttığımız, bölgeyle yavaşça hemhâl olduğumuz günlerdi bunlar. Defne ve kekik kokularının arasında tattığım yemekler, bana göre ülkenin en güzel mutfağının yalnızca bir lezzet değil, bir yaşam biçimi olduğunu hissettirdi. Yağmurunu, suyunu ve güneşini ayrı ayrı sevdim.

Üç gün yetmedi. Doyamadığım için kendime bir gün daha verdim.

Oradan döndüğümde beri içimde yeniden gitme isteği var. Dolu bir gülümseme, hafif bir burukluk ve umutla karışık bir özlem taşıyorum. Çünkü bazen insan bir yere gitmez; bir yer insanın içine yerleşir.

Milleyha benim için yalnızca bir coğrafya olmadı. Birlikte iyileşmenin, doğayı dinlemenin ve yeniden başlamanın mümkün olduğuna dair somut bir hatırlatmaya dönüştü.

Şimdi biliyorum: Yol, varılacak bir yer değil; insanın fark ettikçe genişleyen hâlidir.

Ve belki de bu yüzden, hâlâ yürümeye devam ediyorum.

Ben Seray. Yolda tanıştığımızı memnun oldum.

Yollar Benim Umudumdur

Ranya Kimyongür

Yeni Türkü'nün bir şarkısında "yollar bize memleket", Nilüfer'in bir şarkısında ise "yollar benim umudumdur" sözleri geçer. Bu iki söz, yolların insanda uyandırdığı duygulara iki farklı yerden dokunuyor. Biri yolda ait hissetmeyi, diğeri ise yolun umuda açılan kapısını anlatır.

Bu iki söz beni hep çok etkilemiştir çünkü doğruluğuna yürekten inanırım. Her yol bize farklı bir hikâye yazar. En korktuğumuz, kaygı duyduğumuz yollara bile içimizde saklı bir umutla çıkarız. Çıkılan yolun bize memleket olup olmayacağını bilmeyiz ama umarız. Hedefe vardığımızda ait olmayı ve ait hissetmeyi isteriz. Yol kısa da sürse uzun da, evden bir kez ayrıldık mı konfor alanımızın dışındayızdır artık. Yani güvenli alanımızın dışında. Dolayısıyla yol; belirsizlik, kaygı, korku, sevinç ve hüzün gibi pek çok duyguyu içinde barındırır. Bu duyguların yanı sıra çok güçlü ve motive edici bir duygu da bizimle birlikte yolculuk eder: umut. Yolun sizi dönüştüreceği yeni versiyona, yazılacak yeni hikâyeye ve belirsizliğin yalnızca olumsuzluk anlamına gelmediğine dair duyulan umut.

Yeni tanıştığım insanlara kendimden bahsederken "kuş misaliyim" derim. Bir ülkede doğdum, liseyi başka bir ülkede, üniversiteyi ise farklı bir ülkede okudum. Stajımı bir şehirde yaptım, iş hayatıma ise başka bir şehirde başladım. Eğitim ve iş için pek çok seyahate çıktım. Her yola hangi büyük korkularla çıktığımı bir ben bilirim. Ne bekliyordu beni o yolda? Yolun sonunda nasıl bir ben olacaktım? Nasıl değiştirecek ya da nasıl sinayacaktı beni? Bu sorular zihnimde hep dönüp dururdu. Bu soruların zorlayıcılığını, evden bir kez bile olsa çıkan herkes anlayacaktır.

Elbette kuş olmak güzeldi ama yorucuydu da. Çünkü kuş özgür olmak ister, uzaklara kanat çırpar; fakat bu özgürlük, köksüzlüğü de beraberinde getirir. Hayatta her tercih, başka bir ihtimalden vazgeçişdir. Tıpkı yol ayrımlarında verilen kararların farklı hikâyeler yazması gibi. Hangi hikâyenin mutlu ya da mutsuz bir sonla biteceği bilinmez ama her seçimin bir bedeli vardır. Benim yolculuklarımın bedeli de her defasında yeni bir yuvayı yeniden kurmamdı. Yani her yolun sonunda yeniden başlıyordum; her defasında yeni bir yuvayı, yeni bir beni inşa etmem gerekiyordu.

Bugün geriye dönüp çıktığım yolları düşündüğümde, hayatıma dahil olan yeni kahramanları anımsıyorum. Hâlâ görüştüğüm başrolleri, vedalaştığım yan karakterleri; dönüştürdüğüm yönlerimi, kendime kattığım yeni bilgileri ve bakış açılarını hatırlıyorum. Her yolun başlangıcı belirsizdi ama evime döndüğüm tüm yollar bana bir hikâyeye ve bir kazanım armağan etti. Şimdi dönüp kendinize sorun: İlk evden ayrıldığınız yol nereye gidiyordu ve size neler kattı? Bazen yolların bizi ne kadar büyüttüğünü fark etmeyiz; ta ki küçük bir farkındalık anına kadar. Belki de şimdi sizin için bir farkındalık anıdır.

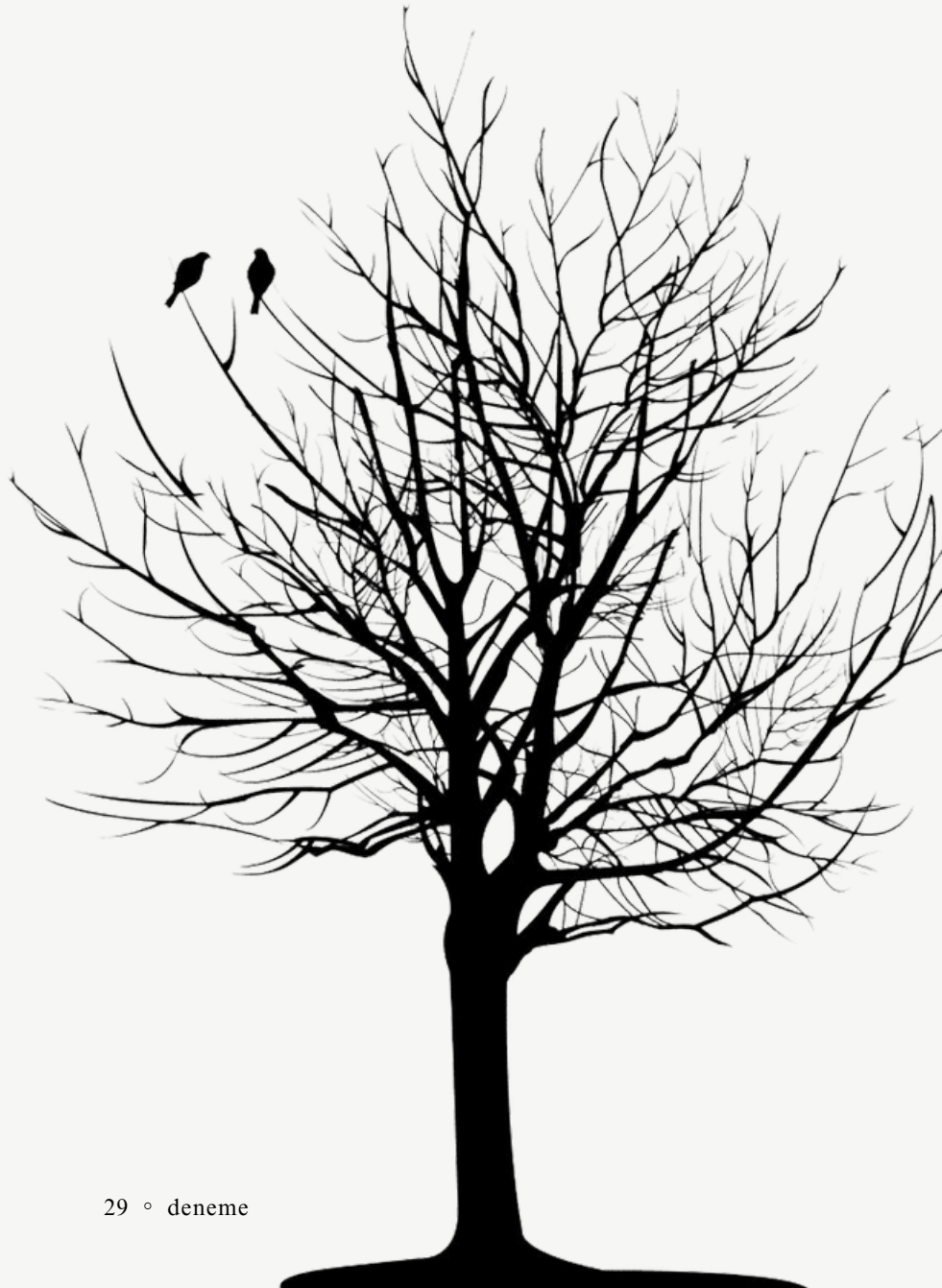
Sevgili okur, son zamanlarda yürümekten ya da uçak, araba, otobüs seyahati etmekten en keyif aldığın yolu düşünmeni istiyorum. Hoşuna giden detayları canlandır zihninde. Neydi seni etkileyen? Güzergadaki ağaçlar mı, çiçekler mi, bulutların şekli mi? Fotoğrafını çekmek geldi mi içinden? Ben güzel bir yolun fotoğrafını ya da videosunu çekmeyi çok severim; hele arka fonda güzel bir müzik çalıyor. Ama çoğu zaman o güzel kareye bir detay karışır: bir araba, bir kamyon, bir levha ya da bir tümsek. İlk başlarda bu detaylara kızar, kareyi bozduklarını düşünürdüm. Sonra fark ettim ki bu da hayatın bir yansımasıydı. Hayatın en olumlu anında bile can sıkıcı küçük ya da büyük ayrıntılar karşımıza çıkabilir. Ancak yolun güzelliğine odaklanmayı seçtiğimizde, bizi rahatsız eden detayların akıp gittiğini fark ederiz. Değiştirdiğimiz odağımız sayesinde bize kalan, yolun güzelliği ve müziğin keyfi olur. Belki de hayat, dikkatimizi nereye yönelttiğimizle şekilleniyordur; aynı yol, farklı odaklarla bambaşka bir deneyime dönüşebilir.

Bunu fark ettiğim bir seyahatte, hayatın aslında yollardan ibaret olduğunu düşündüm. Bu temanın benim için önemi burada saklı. Bu yazıyı da yollar üzerine farklı bir bakış açısı sunmak amacıyla kaleme aldım. Yollar, benim için yalnızca varılan duraklar değil; bir arayışın, bir dönüşümün simgesi.

Çıkmak isteyip de çıkamadığınız yollar, mecbur kaldığınız yollar, yol ayrımları, yolculuğun zorlukları, sonunun belirsizliği... Bunların her biri hepimiz için farklı anlamlar taşır. Ancak önemli olan, kendi anlamınızı bulmanızdır. Öncelikle korkularınızı, kaygılarınızı ve endişelerinizi gözden geçirin. Bu yolun sizin için ne ifade ettiğini kendinize sorun. Olası artılarını ve eksilerini gözden geçirin. Sonunda görmek istediğiniz hâlinize mi ilerlemek istiyorsunuz, yoksa aynı benlikle konfor alanınızda kalmayı mı seçiyorsunuz; karar verin. Ama sizin yolunuzun kendinize has bir deneyim olduğunu unutmayın. Mesela bir uçak yolculuğunu düşünelim. Tüm yolcuların varacağı havaalanı aynı olsa da her yolcunun yolculuk deneyimi farklılık gösterir. Uçaktan korkan vardır mesela ya da yol tutanı. Zihninde cevapsız sorular olanı ya da uyuyanı. Havaalanına vardıktan sonra da herkesin hikayesi kendi hızında kendi koşullarına göre şekillenmeye devam eder. Bu sebeple kendi yolunuzu bir başkasıyla kıyaslamaktansa kendi yolculuk deneyiminizin tadını çıkarın. Her anın farkına varın.

Bunu yalnızca fiziksel yolculuklar için düşünmeyin. Hayat da yollara benzer. Bu soruları yaşamınızdaki yol ayrımlarında da sorabilirsiniz. Yanıtları tek başınıza bulmakta zorlanıyorsanız psikolojik destek alarak kaygılarınızı hafifletebilirsiniz. Tıpkı bir yolculukta nerede ineceğinizi bilemediğinizde şoföre sormak gibi. Ancak buradaki fark, direksiyonda sizin olmanızdır. Bazen yolu bilmeden, bazen sisin içinden ilerleyeceksiniz. Korkacaksınız. Ama her yol, sizi biraz daha siz yapacak. Daha gidecek yollarımız var..

momento galeri

‘YOL’

Özlem Artar - Beylerbeyi'ne İnerken

İstanbul'un İstanbulluğunu unutturduğu bir gün. Yorulmuşsun, artık eve döneceksin ama inmen gereken bir yokuş var. Yol gözünde büyüyor, istemeyerek ağır aksak adımlarla iniyorsun yokuştan ve birden önündeki ağacın yaprakları arasından bütün yorgunluğunu unutturan onu görüyorsun. “Tamam,” diyorsun “işte yaşamak budur.”

Özlem Artar - Heybeli'den Göz Kırpan İstanbul

İstanbul'un gürültüsünden ve kalabalığından kaçıp Heybeli'ye sığınmama rağmen sokak arasından yine hayran hayran İstanbul'u seyrederken bulmuştum kendimi. Adalı bir hanımefendi kırmızı çantasıyla yanıma yaklaşmış "Ne kadar güzel değil mi?" diyerek gülümsedi ve yürümeye devam etti. Gördüğüm manzaraya hikâye katarak daha da güzelleştirdiğinden habersiz.

Lara Derin Yalçın - Spiralizm

Yol düz değil ve hiçbir zaman da olmamıştır. Bir helezon misali, kendi izine rücû eder gibi görünür lâkin her dönüşte biraz daha farklıdır. Bir yerden bir yere götürmez, katman katman ruha yolculuktur. Aynı tahayyül, fakat daha derin bir mânâ. Zanneder ki insan geriye döner; halbuki daire değil bu, mütemadiyen genişleyen bir halkadır.

Lara Derin Yalçın - Mont des Arts

Ömer Öztürk - Maviye Ulaşan Yol

Zehra Zulal

*"Genç kızlar bunu yapar
Her genç kız ruhta birikmiş sözlerin
Sürgüsü açılınsın diye
Hep gezintiye çıkar.
Kıştı mevsim. Toprakta kar.
Çok tutumlu bir söyleşi gibi berraktı
çamların yeşili."*

İsmet Özel

Şevval Göç

Mehmet Kırmızı - Ayvalık'ta Gün Batımı

AN PSİKOLOJİ

2010 yılında Avangard Terapi adıyla kurulan merkezimiz, 2019'dan bu yana An Psikoloji ismiyle, psikoterapist Ayşe Melek'in liderliğinde Şişli'de hizmet vermeye devam etmektedir.

Merkez olarak öncelikli hedefimiz bireylerin, ailelerin ve grupların yaşadıkları duygusal ya da düşünsel zorluklarla başa çıkmalarına destek olmak, onları kendi iç kaynaklarını keşfetmeye teşvik etmek ve bu süreci güvenli, kapsayıcı bir ortamda yürütmektir. Bununla birlikte, yalnızca bireysel değil, toplumsal iyilik hâline de katkı sunmayı önemsiyor; ruh sağlığını koruyucu ve güçlendirici projeler üretmeyi, bu projeleri ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği ve dayanışma içinde hayata geçirmeyi sorumluluğumuz olarak görüyoruz.

Aynı zamanda, ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlara yönelik destekleyici ve geliştirici çalışmalar sunmayı; meslektaşlarımızla bilgi, deneyim ve etik çerçevede bir aradallığı güçlendirmeyi önemsiyoruz.

